

**Socialt arbete och våldsbejakande extremism
i förhållande till unga och unga vuxna**

*”det kan se ut som att det är GAIS mot Blåvitt fast skrapar du på ytan
så är det kanske egentligen AFA mot nazistiska...”*

Anders Hybbinette & Sandra Andersson

Examensarbete i socialt arbete och socialpedagogik 15 Hp

Socialpedagogiska programmet

Institutionen för individ och samhälle

Vårterminen 2021

Examinator: Martin Molin

Titel: Socialt arbete och våldsbejakande extremism i förhållande till unga och unga vuxna – ”*det kan se ut som att det är GAIS mot Blåvitt fast skrapar du på ytan så är det kanske egentligen AFA mot nazistiska...*”

Engelsk titel: Social work with violent extremism in relation to young people and young adults - “it might look like it's GAIS versus Blåvitt, but if you scratch the surface, it might actually be AFA versus Nazi...”

Sidantal: 42

Författare: Anders Hybbinette och Sandra Andersson

Sammanfattning

Studier visar att våldsbejakande extremism (VBE) är ett samhällsaktuellt område. Socialtjänstens uppdrag är att bedriva ett förebyggande arbete för att främja ungas utveckling och välmående. Studiens syfte är att undersöka socialarbetares uppfattningar om socialtjänstens arbete med våldsbejakande extremism i förhållande till unga/unga vuxna. Frågeställningarna utgår från tre huvudteman: förbyggande strategier, kunskap och metoder samt etiska dilemman som socialarbetaren kan ställas inför i arbetet med unga/unga vuxna inom VBE-miljö. I studien intervjuades sex informanter, alla med en akademisk utbildning och mer än tio års erfarenhet av socialt arbete. Med socialt arbete menas att informanterna arbetar utifrån socialtjänstens ansvarsområde och anställda på olika positioner inom kommunen. Samtliga informanter har erfarenhet av arbete med unga/unga vuxna inom området våldsbejakande extremism. I studiens kvalitativa metod genomfördes sex semistrukturerade intervjuer och den insamlade empirin analyserades med hjälp av en tematisk analysmetod. Med stöd av teoretiska begrepp hämtat från preventionsteorier samt teoretiskt begrepp om etiska dilemman i det sociala arbetet analyserades resultatet. Studiens resultat visar att det krävs kunskaper i socialt arbete med unga/unga vuxna men att det även krävs kunskaper om VBE-miljöer och det behövs en samsyn inom arbetet med VBE på nationell och lokal nivå. Resultatet visar på upplevda etiska svårigheter både från ett demokratiskt, professionellt och privat perspektiv i arbetet med unga/unga vuxna inom en VBE-miljö. Slutligen visar studien att tydliga riktlinjer i arbetet med VBE på en nationell nivå kan skapa förutsättningar även på en lokal nivå, genom att intensifiera arbetet med att förhindra att unga/unga vuxna söker sig till våldsbejakande extremism.

Nyckelord: socialt arbete, våldsbejakande extremism, förebygga våldsbejakande extremism, social resiliens, organiserad brottslighet

Tack

Vi riktar ett tack till våra informanter för er tid och engagemang i intervjuerna vilket gjorde den här studien möjlig. Vi riktar också ett tack till vår handledare Anette Bolin för stöd och vägledning under denna läroprocess.

/Anders Hybbinette och Sandra Andersson

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund	2
Den sociala miljön	3
Identifiera ungdomarna	4
Begreppsförklaring	5
Syfte och frågeställningar	5
Tidigare forskning	6
Individens väg in i våldsbejakande extremism	6
Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet	7
Förebyggande arbete med våldsbejakande extremism	7
En samhällelig utmaning med våldsbejakande extremism	9
Teoretiska utgångspunkter	10
Preventionsteoretiska begrepp	10
Etiska dilemman	12
Metod	13
Val av ansats och datainsamlingsmetod	13
Urval	14
Genomförande	15
Bearbetning av analys	16
Trovärdighet och tillförlitlighet	17
Forskningsetiska övervägande	18
Litteratursökning	18
Resultat och analys	19
Förebyggande strategier i arbetet med unga/unga vuxna inom VBE, universell nivå	19
Förebyggande strategier med unga/unga vuxna inom VBE, selektiv nivå	21
Förebyggande strategier på indikerad nivå	24
Socialarbetares kunskaper i arbetet med VBE	25
Sociala arbetsmetoder inom VBE	27
Risk och skyddsfaktorer	29
Socialt arbete på sociala medier	30

Etiska dilemman kring arbetet med VBE	32
Diskussion	34
Resultatdiskussion.....	34
Etiska dilemman.....	36
Implikationer för socialt arbete och socialpedagogik	36
Metoddiskussion	37
Vidare forskning	37
Litteraturförteckning	38

Bilaga 1 – Intervjuguide

Bilaga 2 – Missivbrev

Inledning

”Grått, kallt. Regnet är på väg. Jag sitter på perrongen och inser att sista tunnelbanan har åkt. Snart kommer vakterna, snart kommer telefonsamtalet till mamma, snart kommer soc. Jag är rädd, socialtjänsten säger att jag tillhör en våldsbejakande extremistisk grupp, det vet jag inte vad det är. Skolan säger att jag ska sluta skriva hatfulla ord, vad ska jag då skriva? Polisen tog mig när jag under en demonstration slog och skrek.” (Ungdom Fryshuset, 2001).

Citatet är skrivet av en ungdom i ett svar på en uppgift om att: beskriva en händelse i ditt liv, en dag, en stund du kände dig sviken. Ungdomen var med i ett projekt ”Brobyggarna” på Fryshuset i Stockholm där ungdomar som var i riskgrupp för att hamna i organiserad kriminalitet och, eller våldbejakande extremism fick chansen att träffa trygga vuxna och genom aktiviteter och samtal komma från sin destruktiva kontext. Citatet vittnar om hur svårt det kan vara att särskilja våld, kriminalitet, organiserad brottslighet och handlingar som är ideologiskt motiverade (Fryshuset, 2021).

Våldsbejakande extremism (VBE) är ett samhällsaktuellt ämne bland annat kopplat till högerextrema accelerationismen som innebär att påskynda radikal social förändring genom att bejaka upplevda problem och orättvisor (Center mot våldsbejakande extremism, 2021). Till exempel, högerpopulistiska grupperingar gjorde angrepp och stormade Kapitolium utifrån ett missnöje över att president Donald Trump inte kunde bibehålla makten. (Center mot våldsbejakande extremism, 2021). Det finns också högerextremistiska organisationer som har startats av ungdomar, ett exempel på en sådan organisation är *National Partisan Movement* som startades av en amerikansk 15-åring och som har ett 70-tal medlemmar varav 15 stycken är svenska medborgare som i sin tur har sin bakgrund i *Alternativ för Sverige* och *Nordiska motståndsrörelsen*. Organisationen startade år 2020 i spåren av pandemin, de är mycket våldsaktiva och visar också på hur ungdomar i dag mobiliserar sig för att vilja störta samhällsuppbyggnaden med våld som medel (Pandemin och Våldsbejakande Extremism, 2021). Enskilda personer som vill omstörta samhället som finner inspiration av varandra och propaganda såväl nationellt som inhemskt. Ett exempel på det är attacken 2019 i Christchurch, Nya Zeeland, där Brenton Tarrant gick till angrepp mot två moskéer och dödade 51 personer. Tarrant hyllade i sitt manifest Anders Bering Breivik och även Anton Lundin Pettersson som ”genomförde ett högerextremt motiverat terroråd på en skola i Trollhättan” år 2015 (Center mot våldsbejakande extremism, 2021). Angreppen visar på att enskilda aktörer kan genomföra allvarliga ideologiskt motiverade brott och det visar svårigheten i att få tidig information och vikten av ett nära socialpedagogiskt arbete om och kring unga/unga vuxna i riskgrupp.

Den vänsterautonoma miljön är mer löst sammansatta grupperingar och går in i varandras olika verksamheter, det pågår angrepp mot exempelvis enskilda företag, djurägare och individer som anses vara för kapitalet och den världsordning som de våldsbejakande vänsterextremistiska grupperingarna motsätter sig (Center för våldsbejakande extremism, 2020). Kommunala tjänstemän menar på att det är svårt att finna hur de ska agera mot vänsterautonoma miljöer och att det inte finns tydliga tecken på en aktivitet från de grupperingarna, samtidigt så finns

det mindre kunskap om den vänsterautonoma och våldsbejakande extremistiska miljön (Wennerhag , 2019). Det finns flera studier som visar på en stor vilja hos praktiker inom kommun, polis och socialtjänst att kunna samverka inom områden och att det inte ska vara möjligt för individer att med våld som medel och olika ideologier störta samhällsuppbyggnaden. Socialtjänsten och polisens arbete ska stärkas med kunskap från Center mot våldsbejakande extremism (CVE) med att kunna göra orosanmälningar kring unga/unga vuxna som är på väg in i våldsbejakande extremism och göra tidiga insatser och förebyggande arbete (Prahl, 2021). Individer kan då tidigt uppmärksammas för att få stöd, hjälp, eller lagföras (Wimelius m.fl., 2018).

Socialtjänsten ska arbeta på tre olika nivåer i förhindrandet av att extremism och våldsbejakande extremism ökar inom en kommun. De tre nivåerna är en allmän/generell, på gruppnivå och individuell nivå (Socialstyrelsen, 2020a). Den allmänna nivån är generella insatser, det vill säga informera i exempelvis skolor och eller på fritidsgårdar och allmänt förklara fördelarna med att inte söka sig till en VBE-miljö. Den andra nivån är allmänt i grupp, det betyder att socialtjänsten ska söka sig till ungdomar som uppfattas vara i en riskgrupp, det vill säga ungdomar som har flera riskfaktorer runt sig och som är kända av socialtjänsten sedan tidigare. Den sista nivån är individuellt arbete, det vill säga att socialtjänsten ska med hjälp av olika pedagogiska och andra metoder nå fram till unga/unga vuxna i form av förebyggande insatser (Socialstyrelsen, 2020a). Detta är också i linje med de nya förslagen i socialtjänstlagen (SOU 2020:47) där förebyggande arbete och tidiga insatser har en mer framträdande roll. Vi ser att socialpedagogiskt arbete i detta sammanhang innebär att vara en aktiv aktör, arbeta uppsökande samt se interaktionen mellan individ, grupp och samhälle. Socialpedagogisk praktik i relation till sociala miljöer, utbildning och människans utveckling i interaktion med varandra (Hämäläinen, 2013). Vi vill med den här studien undersöka hur socialarbetare uppfattar sitt arbete med våldsbejakande extremism både på grupp och individnivå.

Bakgrund

Samhällets möte med unga/unga vuxna kan ses utifrån olika perspektiv, de mest framträdande är skola, vård, socialtjänst, polis och fritidsföreningar. Det som förknippar dessa olika områden är att de ska befinna sig i frontlinjen inför dessa unga individer. Socialtjänstens arbete med att möta och bemöta unga/unga vuxna som lever under olika levnadsvillkor är ofta sammankopplat till att ungdomen behöver någon form av stöd eller insats. Det finns då en viktig roll som socialtjänsten har i mötet med dessa unga/unga vuxna att se hur socialtjänsten på bästa sätt kan nå fram till den unga/ unga vuxna är avgörande för att kunna finna tidiga insatser i att hjälpa den unga individen (Herz, 2016).

Den sociala miljön

För att VBE ska få fäste i en social miljö tycks det krävas en social kontext där individen kan verka fritt och vars konsekvenser leder till att individen kan söka sig till en VBE-miljö. Exempelvis: Å ena sidan ingå i en redan befintlig social kontext och utvecklas inom den och å andra sidan gå emot en befintlig social kontext genom att handla radikalt i motsatt riktning (Herz, 2016). Det kan i den marginaliserade miljön finnas all anledning till att arbeta förebyggande med att skapa en tillit bland unga/unga vuxna. Samtidigt är det viktigt att förstå varför det exempelvis råder en misstro till samhället i området. Intressekonflikten och spänningen mellan vad som är inom demokratins ramverk och inte är i sammanhanget viktigt att se med utgångspunkt från vilka sociala och samhällsbärande mekanismer som är gällande i den sociala kontexten (Ranstorp m.fl., 2015).

Samhällsnivån, gruppnivån samt den individuella nivån är i avseendet viktig att titta på både utifrån att nivåerna samverkar men även utifrån den enskilda nivån i relation till omgivningen (Socialstyrelsen, 2020a). Ett exempel på samverkan är att socialtjänst, skola, polis och den sociala miljön agerar i relation till den lokala kontexten (samhällsnivå). I denna kontext finns ett ungdomsgäng (gruppnivå) som motsätter sig den rådande sociala ordningen. Upplevt utanförskap kan leda till en radikaliseringsprocess som i sin tur också kan leda till våldshandlingar (Ranstorp m.fl., 2015). Exempel på det kan vara att drivkraften inom gruppen blir starkare och efter en tid etablerar dessa ungdomar kontakt med kriminalitet och börjar begå brott. Samhället agerar med att socialtjänsten pratar med dessa ungdomar i skolan och polisen gör sig mer synlig i området. En säkerhets och riskanalys görs av kommunen. Ungdomarna söker argument för sitt handlande och finner dem i olika ideologier som stärker deras motsättning till samhällsinsatser (individnivå). Detta exempel visar på hur en radikaliseringsprocess inom en grupp kan leda till en VBE-miljö. Men det visar också svårigheten med att se vilka tidiga signaler som ska uppfattas för att motverka en etablering av en gruppering som till slut har en vilja att vara samhällsomtörtande.

Samhället behöver skapa demokratiska arenor som lockar mer än den destruktiva miljön som kan leda till en radikalisering hos enskilda unga/unga vuxna. Möjligheter för att finna dessa arenor måste ha en karaktär som står starkare än den drivkraft som kan tänkas komma från såväl ideologiska extremistiska grupperingar likväl organiserad brottslighet (Herz, 2016; Rostami m.fl., 2018/4). Finns tanken hos ungdomen att det är viktigt att gå till skolan, se samhället som en bidragande grund till en personlig utveckling och se att det finns en framtid för denne, kan det bidra till att unga/unga vuxna inte går till en VBE-miljö. Utanförskap och marginaliserade områden kan spela stor roll där unga och unga vuxna lever i en social utsatthet med arbetslöshet och sämre ekonomi och där organiserad brottslighet tillika ideologiskt starka grupperingar frodas, blir det svårare att välja en väg inom den demokratiska ordningen (Rostami, o.a., 2018/4; Herz, 2016; Ranstorp m.fl., 2015).

Identifiera ungdomarna

Ett sätt att uppfatta tidiga signaler bland unga/unga vuxna är genom fältarbetarens roll i relation till ungdomar. Fältarbetare eller fältsekreterare är inom socialtjänsten arbetande socialarbetare som har till uppgift att inom kommunen bedriva en uppsökande och förebyggande arbete med att fånga upp tidiga signaler och attityder hos unga/unga vuxna (Liss, 2019). Hur det uppsökande arbetet skall se ut finns inte reglerat i lag, utan det är utifrån hur kommunen själv väljer att bedriva sin verksamhet som är förenlig med kommunens syfte och mål. Det finns goda erfarenheter av att en kommun bedriver fältbaserat arbete med fältsekreterare som arbetar aktivt bland unga/unga vuxna för att snabbt kunna fånga upp olika tendenser inom såväl sociala frågor och likaväl inom exempelvis kriminalitet och våldsbejakande extremism. En frontlinje i direkt anslutning till unga/unga vuxna ses som en bidragande möjlighet till att införskaffa information om hur den lokala lägesbilden ser ut inom målgruppen. Det visar att relationskapande arbete mellan fältarbetare och unga/unga vuxna är viktigt (Liss, 2019). Marknadsanpassningen har visat att det finns ett underskott i hur det förebyggande arbetet prioriteras inom en lokal kontext och att det tillika drabbar fältarbetets förebyggande roll (Herz, 2016).

Socialtjänstlagen utgör den juridiska grunden som socialtjänsten har att tillgå i sitt arbete för att motverka VBE. Framledes finns det ett stort utbud av rekommendationer bland annat från Socialstyrelsen (2020b) i arbetet med att kunna hjälpa unga individer att söka andra vägar för att inte hamna i VBE-miljöer. Ett sådant exempel är att individer som söker sig till socialtjänsten, ofta gör det av andra anledningar än att vilja lämna en VBE-miljö. Till exempel kan det handla om att en individ söker sig till Socialtjänsten i ett ärende gällande bistånd, bostad eller liknande, men det kan också handla om barnärenden eller våld i nära relation. Oftast när socialtjänsten får kontakt med en ung/ung vuxen i relation till våldsbejakande extremism, är det när individen antingen är på väg in i eller vill lämna den våldsbejakande miljön (Socialstyrelsen, 2020a). Vidare menar Socialstyrelsen (2020a) att det finns Push and Pull faktorer som kan påverka individer i relation till grupptillhörighet. Å ena sidan är att individen stöts ut från en tillhörighet och söker en ny (Push), å andra sidan är att individen lockas in i ett nytt sammanhang (Pull).

Synen på kvinnans roll inom en VBE-miljö har också förändrats från att ha varit en passiv roll till en agerande och rekryterande roll med ett stort inflytande i de processerna. Mondani m.fl., (2021) menar att kvinnors roll inom VBE kan se olika ut beroende på vilken organisation de är knutna till samtidigt som det finns en gemensam nämnare. Den gemensamma nämnaren är att kvinnor ofta får en rekryterande roll. Forskningen visar att det finns en svårighet i att se vilken roll som kvinnor har då fokus inte har riktats mot att försöka förstå kvinnans roll. Tidigare publikationer visar att synen på kvinnans roll inom VBE har varit att hon har stått bredvid mannen, oberoende av vilken extremistisk inriktning. Fortsättningsvis kan forskningen nu visa att kvinnans roll har varit avgörande i uppbärande av kultur och fostran av barn in i extremistiska organisationer. Det visar också att kvinnor har en mjukare framtoning i generell bemärkelse och kan lättare rekrytera in unga/unga vuxna till VBE-miljö. Konsekvensen av detta

är att metoder behöver anpassas till denna förändring. Ett av de områden som kvinnor har ett stort inflytande i är sociala medier och direkt rekrytering (Mondani m.fl., 2021).

Sammanfattningsvis kan förebyggande arbete på gruppnivå och individnivå förstås som att socialtjänstens strategiska och praktiska arbete med våldsbejakande extremism kan ses på olika sätt. Dels innefattar det den sociala miljön som unga/unga vuxna är involverade i, både på sociala medier och i sin fysiska miljö, dessa miljöer bjuder in på något vis till våldsbejakande extrema ideologier. Dels att socialtjänsten i sitt förebyggande och individinriktade arbete utifrån andra områden, exempelvis kriminalitet, identifiera när individen antingen är på väg in i eller vill lämna en våldsbejakande extremistisk miljö. Samt också att förstå att unga kvinnor har en annan roll än vad tidigare har visats och att de är mer aktiva inom dessa miljöer.

Begreppsförklaring

Våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism som presenteras i studien definieras här: människor som är benägna att skada samhällsstrukturen, andra människor och skapa plattformar för att förhindra demokratiska processer (Herz, 2016).

Radikalisering och radikaliseringsprocess

Radikalisering och tillika en radikaliseringsprocess kan ses som en påbörjad resa för att närma sig extremism och sedermera också våldsbejakande extremism. Radikalisering kan ses som vägen till att bli extremist (Winter m.fl., 2020).

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka socialarbetares uppfattningar om socialtjänstens arbete med våldsbejakande extremism i förhållande till unga/unga vuxna.

-Vilka strategier uppfattar socialarbetarna används för att förebygga att ungdomar hamnar i våldsbejakande extremism och vilka utmaningar finns?

-Vilka arbetsmetoder används och vilka kunskaper uppfattar socialarbetarna behövs i arbetet med personer som är inom eller på väg in i våldsbejakande extremism och vilka utmaningar finns?

-Hur hanterar socialarbetarna etiska frågor som handlar om att balansera risk för att unga genomför samhällsomstörtande aktiviteter och ungas individuella behov?

Tidigare forskning

I det här avsnittet presenteras tre områden utifrån tidigare forskning. Det första området är individens väg in i VBE, relationen mellan individ och samhälle. Nästkommande stycke handlar om hur organiserad brottslighet förstås i relation till våldsbejakande extremism. Vidare beskrivs forskning som behandlar förebyggande arbete för att förhindra unga/ unga vuxna att söka sig till våldsbejakande extremistiska miljöer. Avslutningsvis beskrivs samhällsliga utmaningar i arbetet med våldsbejakande extremism.

Individens väg in i våldsbejakande extremism

Ett sätt att förklara radikaliseringsprocessen är att se det som en väg, en startpunkt och ett vidare slutmål där individer i regel ser en sanning. Radikaliseringsprocessen är att individen söker sig till en väg och ökar sin kunskap inom området för att till slut bara se att det som beskrivs inom området är den enda sanningen och att alla andra människor, system och samhällen ska följa just den sanningen (Wimelius m.fl., 2018). Det finns ofta två tillvägagångssätt för att se hur en individ blir radikaliserad, det ena sättet är att betrakta individen ur en psykologisk aspekt (Wimelius m.fl., 2018), det andra är att studera individen ur sociala aspekter (Herschinger m.fl., 2020). Tolkas det ur ett individualistiskt, psykologiskt perspektiv, om individen kan söka sig till våldsbejakande extremism, innebär det att de individer som inte vill eller kan följa samhällsnormer och värderingar bär en ökad risk att söka sig till VBE-miljöer (Pisoiu m.fl., 2020). Individer som inte är öppna för olika synsätt, bär också en ökad risk för att hamna i en VBE-miljö (Pisoiu m.fl., 2020). Det finns även individer som är känslomässigt bundna till en särskild miljö vilket också kan leda till våldsbejakande extremism (Pisoiu m.fl., 2020). Exempelvis kan det vara en social förankring i ett område där en ungdom har vuxit upp med vänner, familj och andra viktiga personer som känslomässigt påverkar ungdomen till en VBE-miljö.

Det kan finnas faktorer i omgivningen som lockar in och föser in unga/unga vuxna till VBE-miljöer, dessa kan kallas för - push and pull-mekanismer (Johansson & Arvidson, 2016). Push-mekanismer är de olika faktorer i samhället som driver in individer i våldsbejakande extremistiska miljöer och det kan vara en känsla av utanförskap samtidigt kan det vara en känsla av gemenskap (Johansson & Arvidson, 2016). Pull-mekanismer är företeelser som drar in individer till våldsbejakande extremistiska miljöer vilket exempelvis kan vara individer som redan befinner sig inom ramen för miljön eller ekonomiska företeelser som lockar in individerna (Johansson & Arvidson, 2016). Socio-ekonomisk situation och social utsatthet kan skapa förutsättningar för att en individ radikaliserar (Herschinger m.fl., 2020). Stigmatisering kan tillika ses som en orsak och leda en individ till att radikaliserar (Herschinger m.fl., 2020). En sökande individ kan ses som en "Längtare" (Johansson & Arvidson, 2016, ss. 347-348) som i sin längtan av att få tillhöra en social gemenskap söker sig till grupperingar som kan ge utrymme för individens behov (Johansson & Arvidson, 2016). Gemenskapssökande aktiviteter som kan skapa en identitet är pullfaktorer vilket lockar och drar in individer till en miljö där de kan få bekräftelse (Johansson & Arvidson, 2016). Mekanismer som förstärker känslan av

sammanhang i relation till exempelvis en annan gruppering där individen har upplevt förödmjukelse eller annan stark känsla, kan ses som en pull-mekanism (Johansson & Arvidson, 2016). Å ena sidan så visar det att individer själva söker sig till våldsbejakande extremistiska miljöer utifrån upplevda missförhållanden eller upplevt utanförskap och å andra sidan kan det finnas yttre faktorer i samhället som skapar dessa missförhållanden kopplat till olika ideologiska strömningar (Johansson & Arvidson, 2016).

Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet

Våldsbejakande extremism har i tidigare forskning visat sig ha en betydande koppling till organiserad brottslighet. Wimelius m.fl., (2018) menar att all våldsanvändning i syfte att påverka en syn på samhällsfrågor är ett tecken på radikalisering. Den information som finns är svår att komma åt i och med ämnets karaktär och att nå fram till informanter som inte vill ha kontakt med någon utanför sin krets (Rostami m.fl., 2018/4). Att titta närmare på relationen och skiljelinjen mellan den organiserade brottsligheten och våldsbejakande extremism, men framför allt att se nätverksstrukturer och vad som överlappar, kan bidra till en ökad insikt kring problemområdet (Rostami m.fl., 2018/4). Kopplingen kan vara ekonomisk, personal på arbetsplatser ect. där syftet är att stärka sin ideologi eller ekonomiska ställning. Den organiserade brottsligheten är i sig ett verktyg för att finansiera en våldsbejakande extremistisk miljö (Rostami m.fl., 2018/4). Det finns tillika också legal verksamhet som finansierar t. ex. en våldsbejakande extremistisk miljö. Ranstorp m.fl., (2015) menar också att de marginaliserade områdena kan bidra till att skapa en stigmatisering i benämningen av att inte inkluderas i hela samhället. Ett nära samarbete mellan olika aktörer i samhället ses som en möjlig väg att gå för att förhindra utvecklingen av organiserad brottslighet och våldsbejakande extremism (Rostami m.fl., 2018/4; Ranstorp m.fl., 2015; Wimelius m.fl., 2018).

Sammantaget visar forskningen kring VBE och organiserad brottslighet att det kan finnas såväl lagliga finansierade åtgärder som i sin tur hamnar i våldsbejakande extremistiska miljöer och en koppling till organiserad brottslighet i syfte att såväl skada andra individer och samhällsfunktioner, som att finansiera en verksamhet.

Förebyggande arbete med våldsbejakande extremism

Förebyggande arbete kring våldsbejakande extremism kan ofta kopplas samman med olika program och strategier - lokala, regionala och nationella (Mattson & Säljö, 2017). Prevent violent extremism (PVE) är en benämning inom vad som kan sägas vara ett förebyggande arbete eller snarare ett arbete som ska förhindra individer att beträda våldsbejakande extremistiska arenor (Mattson & Säljö, 2017). Internet och sociala medier är en faktor att ha i åtanke när det kommer till våldsbejakande extremism. Vilket gör att förebyggande arbete också måste ske via olika plattformar på sociala medier. Internet har blivit en faktor för våldsbejakande extremistiska organisationer och grupperingar för att sprida sin propaganda och information till sina anhängare, såväl som att försöka rekrytera nya medlemmar och

sympatisörer (Winter m.fl., 2020). Olika plattformar på sociala medier har visat sig vara effektiva i att rekrytera framför allt ungdomar till att söka sig till extremistiska grupperingar. Propaganda och information riktad till dessa ungdomar försöker ge svar på frågor som ungdomen eventuellt brottas med inom ramen för den sociala kontexten (Winter m.fl., 2020). Internet och sociala medier i sig är inte en grogrund för radikaliserings och heller inte en orsak till att individer blir radikaliserade, men för de individer som söker efter en bekräftelse, kunskap eller stöd i sina resonemang, tankar och idéer, har det visat sig att sociala medier är en plattform för att ostört kunna bilda sig en uppfattning som i sin tur kan leda till radikaliserings och i förlängningen våldsbejakande extremism (Winter m.fl., 2020; Ranstorp m.fl., 2015).

Skolans roll i ett demokratibygge och kunskap kring hur olika ideologiska perspektiv kan tolkas, och förstås, är viktig för att kunna skapa ett forum och diskussion kring samhällsviktiga frågor för unga/unga vuxna. Vilket också kan ses som ett förebyggande arbete. Den kontext individen befinner sig inom kan ha en betydelse i relation till hur samhället och omgivningen uppfattar signaler som kan vara kopplade till radikaliserings (Mattson & Säljö, 2017). Exempelvis så är skolväsendet i en svensk kontext en plattform för lärande och utveckling av idéer, tankar, kunskap om demokrati. Skolan ska främja kunskap och läran om exempelvis olika kulturer, religioner, olika politiska tankegångar, ideologier och mycket mer, vilket kan motverka radikaliserings (Mattson & Säljö, 2017).

En samsyn och ett samarbete mellan olika samhällsbärande organisationer är en del i att kunna komma åt problembilden i förebyggande arbete med syfte för att ungdomar inte söker sig till våldsbejakande extremistiska miljöer (Stephens m.fl., 2019). Samarbetet och kommunikationen mellan de samhällsbärande organisationerna är viktig och samarbetet samt viljan till att gemensamt motverka radikaliserings bland unga och unga vuxna visar sig vara en viktig aspekt (Stephens m.fl., 2019). Ett sätt att kunna motverka radikaliserings och förebygga att individer inte sedermera söker sig till våldsbejakande extremism är att skapa en lokal anknytning kopplat till de olika samhällsbärande incitament som föreslås som en förändring, det vill säga att en anknytning till exempelvis den lokala mataffären, fritidsgården etc. (Salyk-Virk, 2018). Det kan ske stigmatisering gällande en grupp individer som bor på en plats i ett område som i sin tur är kopplad till radikaliserande miljöer och våldsbejakande extremism. Dessa individer behöver få ett bemyndigande över sin situation vilket kan leda till en resiliens i området som kan skapa ett motstånd mot radikaliserings och tillika våldsbejakande extremism (Salyk-Virk, 2018). En annan aspekt att ha i åtanke är att de individer som samhället ser som radikaliserade våldsbejakande extremister inte alltid själva ser sig som det och att från deras perspektiv är det en kamp som de för (Jacobsson & Sörbom, 2015). Unga och unga vuxna har en större risk att söka sig till en VBE-grupp om de sociala banden, familjeförhållanden, och den omgärdande strukturen kring ungdomen av någon anledning är försvagad (Carlsson m.fl., 2019). Åldern har betydelse för ungdomar som söker sig till ett vuxet liv och en gemenskap utifrån att deras tillvaro är bräcklig i relation till vuxna, detta kan leda till ett ställningstagande för att närma sig VBE (Carlsson m.fl., 2019).

Sammanfattningsvis visar forskningen inom förebyggande arbete och metoder att det finns tre viktiga aspekter att förhålla sig till:

- 1) PVE ihop med tidiga insatser genom att förhindra individer att gå med i VBE.
- 2) Kunskap kring våldsbejakande extremism som yttrar sig i ungas vardagsliv är en faktor att ha med sig i arbetet samt samarbete och samsyn mellan olika samhällsaktörer på en organisatorisk nivå är viktig.
- 3) Det krävs en omvärldsanalys och en förståelse om såväl problemområdets natur likväl kring den lokala förankringen.

Sedermera visar forskning att unga/unga vuxna går ut och in i olika samhällsroller i form av att det finns en "värld" på sociala medier och en annan i skolan, hemmet etc. Det presenterade resultatet av förebyggande arbete är av relevans för denna studie då kunskap om förebyggande arbete och tidiga insatser är centralt. Kunskaper om hur VBE kan yttra sig i ungas vardagsliv, betydelsen av samverkan samt vikten av lokal förankring kan vara till hjälp för att tolka informanternas utsagor om hur de arbetar på olika nivåer och vilken kunskap de uppfattar behövs samt vilka utmaningar de erfar i detta arbete.

En samhällelig utmaning med våldsbejakande extremism

Det ligger i samhällets intresse att verka för att forskning och vidare studier kring VBE inte blir hämmat av rädsla för att gå in djupare inom den VBE-miljön. Askanius, (2019) menar att den personliga risken i form av att psykiskt och fysiskt skadas av grupperingar inom VBE kan vara en bidragande orsak till att den forskning som bedrivs inte är i direkt anslutning till de grupperingar forskare vill titta på. Att det är ett svårt område att komma nära och att människor som befinner sig inom en VBE-miljö också vill förhindra insyn för andra än dem själva. Mycket av den hatpropaganda som sprids via sociala medier och genom slutna chatttrum på internet är inte öppna för allmän beskådan, vilket enligt Askanius, (2019) är ett problem utifrån att å ena sidan gömmer sig individer inom VBE-miljön, bakom krypterade chattar och å andra sidan gömmer sig forskare bakom pseudonym. I och med att individer inom VBE finns i direkt närhet på gator, framför mataffärer, i skolor och på arbetsplatser, menar Askanius, (2019) att det finns en svårighet i att kunna värja sig mot eventuella angrepp på enskild forskare.

Sammanfattningsvis visar forskningen kring VBE att det finns en relation mellan hur individer såväl uppfattar samhället som hur de uppfattar att de blir behandlade. Det visar också på hur samhället ser på våldsbejakande extremism och olika vägar för att söka sig till den våldsbejakande extremistiska miljön. Forskning visar att en samsyn behövs mellan socialarbetare och andra aktörer kring problemområdet och att det behöver vara en samsyn i hur olika aktörer ska tolka och förstå våldsbejakande extremism.

Implikationer för studien är att det kan föreligga personlig risk för socialarbetare som jobbar med individer inom VBE. Det Askanius (2019) beskriver i den tidigare forskning kan hjälpa oss att förstå att det kan finns en viss tveksamhet hos informanterna att besvara intervjufrågor i denna socialpedagogiska studie.

Teoretiska utgångspunkter

Syftet med studien är att undersöka socialarbetares uppfattningar om socialtjänstens arbete med våldsbejakande extremism i förhållande till unga/unga vuxna. Som stöd att förstå den insamlade empirin i förhållande till analysen utgår det teoretiska ramverket från två centrala utgångspunkter, *teori om preventionsarbete* (förebyggande arbete) som innefattar olika teoretiska begrepp och metoder inom ramen för preventionsteorier. Det teoretiska begreppet *etiska dilemman* hjälper till att tolka de etiska frågor som socialarbetare kan ställas inför i sitt arbete med unga/unga vuxna inom ramen för våldsbejakande extremism. Vi förhåller oss till dessa två utgångspunkter i det teoretiska ramverket för att förtydliga och förklara studiens syfte och frågeställningar.

Preventionsteoretiska begrepp

Inledningsvis är det viktigt att påpeka att de riskfaktorer som kan göra att unga och unga vuxna i riskgrupp utvecklar ett antisocialt beteende inte är unikt för våldsbejakande extremism, inte heller de metoder som används i det sociala arbetet är unika. Dock finns en skillnad i det upplevda utanförskap som utmärker våldsbejakande extremism, det gemensamma ideologiska syftet kan påverka individen och gruppen samt förstärka gemenskapen och främjandet av våld för att uppnå dess syfte (Socialstyrelsen, 2020a).

Ander (2005) gör en beskrivning av förebyggande, "*att förhindra uppkomsten av något som inte är önskvärt*" och menar att förebygga något bygger på två grundföreställningar

- Att man vill undvika något oönskat.
- Att man tror att problem är av sådan art att man kan åtgärda det

En modell som används inom preventionsvetenskap (ursprungligen från folkhälsovetenskap) är en beskrivning på olika nivåer av åtgärder - primära åtgärder, sekundära och tertiära åtgärder som inriktar sig mot individer och utgår från brottsprevention för att förhindra brottslighet och att individer begår nya brott (Sarnecki, 2017). Inom preventionsforskningen idag definieras begreppen oftast som *universell, selektiv och indikerad* prevention i relation till ett samhällsperspektiv (Ferrer-Wreder m.fl. 2005), vilket också är de definitioner som vidare benämner de olika begreppen.

Universell preventionen bygger på insatser som riktar sig till hela eller stora delar av befolkningen för att förhindra att olika problem i samhället uppstår. Insatser som exempelvis att erbjuda alla barn och unga likvärdig skolmiljö och skapa möjligheter för goda fritidsaktiviteter. Även insatser som informationskampanjer till föräldrar och breda grupper av ungdomar (Ander, 2005). Ferrer-Wreder m.fl. (2005) beskriver att insatser på universell nivå skall vara främjande för alla, utan någon skillnad på hög och låg riskgrupper. Inriktningen är att minska riskfaktorer och öka skyddsfaktorer genom att exempelvis främja ungdomars anknytning, resiliens, framtidstro, en positiv identitet och möjligheter till att skapa prosociala

normer samt prosociala aktiviteter. Aktörer inom denna nivå kan vara lagstiftare, myndigheter, sjukvård, social och fältsekreterare, lärare (Ander, 2005).

Selektiv prevention fokuserar på lokalt områdesbaserat arbete riktat mot specifika undergrupper och riskgrupper som uppvisar kända riskbeteenden. Inom selektiv prevention utgår arbetet från riktade insatser till olika riskgrupper av ungdomar som befinner sig i riskzon för att skapa antisociala beteenden men kan även gälla riskområden (Ander, 2005). Exempelvis kan det gälla preventiva insatser i ett område där det finns ett ökat utanförskap och många ungdomar lämnar grundskolan utan fullständiga betyg och arbetet fokuserar på att förebygga och minska ett antisocialt beteende, vilket också belyser att samverkan mellan olika aktörer i området är en viktig del. (Sarnecki, 2017). Man inriktar sig på olika ungdomsgrupper, dels grupper som själva definierat sig som grupp eller gäng, exempelvis nazister, men även grupper som vuxna benämner som grupp, ungdomar som skolkar (Ander, 2005). Ferrer-Wreder m.fl. (2005) menar att syftet är att identifiera en grupp som visar en ökad negativ anpassning till samhället.

Indikerad prevention Ander (2005) beskriver att det indikerade arbetet riktar sig mot enskilda ungdomar som identifierats befinna sig i riskzonen och indikerade insatser aktiveras utifrån att det finns ett uttalat behov av stödinsats och ett uppvisat problembeteende hos individen. För de unga/unga vuxna som befinner sig inom ramen för våldsbejakande extremism utgår det förebyggande arbetet genom att motverka att inte individen fördjupar sin involvering och relation till den våldsbejakande extremistiska grupperingen. Sarnecki (2017) menar att även insatser som vård och behandling kan vara aktuella inom detta preventions begrepp (Sarnecki, 2017).

Ander (2005) beskriver två vanligt förekommande begrepp inom preventionsstrategier - *situationell prevention*, som utgår från att försöka förebygga olika sorters problem genom att förändra olika omständigheter och *social prevention*, vilket innebär att arbeta för en minskning av problemsituationer genom olika åtgärder som riktar sig till de olika grupperna och individerna. Vidare beskriver Ander (2005) att *tidiga insatser* ofta kan ses som likaställt med förebyggande *insatser*. Det kan vara organisering av insatser i det förebyggande arbetet som exempelvis föräldramöten i skolan. Ander (2005) lyfter också fram begreppet *främjande insatser* som fokuserar på att undvika att ungdomar utvecklar olika sociala problembeteenden. Ander (2005) menar att det främjande arbetet skiljer sig från det förebyggande då det inriktar sig på faktorer som exempelvis att ungdomar inte begår brott medan det förebyggande insatserna fokuserar på faktorer som gör att brottsligheten minskar.

I det preventiva sociala arbetet är kartläggning av begreppen *risk och skyddsfaktorer* en viktig del av det förebyggande arbetet. Ferrer-Wreder m.fl. (2005) beskriver att forskningen av risk och skyddsfaktorer möjliggör att finna olika mönster för sannolikheten om en ökad eller minskad risk att ungdomen kommer utveckla problem beteenden med inriktning på att undersöka de faktorer som kan hota en ungdomens utveckling. Ander (2005) menar att en viktig del i det förebyggande arbetet är söka efter de skyddsfaktorer som gör att ungdomen får en positiv utveckling gentemot att sökandet efter riskfaktorer innebär att upptäcka faktorer som gör att ungdomen utvecklar sociala problem och för att förebygga en negativ utveckling.

Socialstyrelsen (2020a) belyser relevanta riskfaktorer för unga/unga vuxna som riskerar hamna i eller är på väg in i våldsbejakande extremism, förutom det upplevda utanförskapet, som exempelvis att den unge upplevt mobbing, kränkning, misshandel, brist på tillhörighet och vuxit upp i destruktiva familjeförhållande. Även avsaknaden att ha utvecklat sin egen identitet samtidigt som individen känner att samhället sviker, kan bidra till en bristande tillit av det demokratiska samhället och en upplevelse av diskriminering samt känslan av orättfärdighet växer sig fram hos individen.

Ander (2005) belyser att det inom socialt arbete och forskning finns en övervägande fokusering på riskfaktorerna, vilket kan leda till att det inte alltid ger en rättvis bild av individen, då inte skyddsfaktorerna får samma betoning. Ander (2005) kritiska perspektiv gällande riskfaktorer är i linje med den kritik Herz (2016) riktar till användandet av begreppet riskfaktorer. Det görs en bedömning av den enskildes situation med utgångspunkt att förutse framtida beteende och för att motverka uppkomsten av risker, men säger oftast inget om den agerande individen i relation till dessa riskfaktorer. Herz (2016) menar att det inte beskriver den enskildas relation till det närliggande samhället samt hur de strukturella faktorerna påverkar och påverkas av enskilda. Det riskerar också att minimera statens ansvar för det politiska läget eftersom politiska beslut och strategier tenderar att omvandlas och individualiseras.

Etiska dilemman

Socialarbetare möter ofta i sitt arbete etiska dilemman i förhållande till den professionella yrkesrollen, så även i arbetet med våldsbejakande extremism. Banks (2016) har problematiserat begreppet ”etikarbete” utifrån de etiska dilemman som socialarbetaren kan möta i sitt yrkesutövande, både teoretiskt och praktiskt. I ”etikarbete” inkluderar Banks (2016) känslor, identitet, roller och ansvar samt att de olika elementen är sammankopplade i en komplex praktikervärld via konversationer, interaktioner samt i framförande och handling. Banks (2016) menar också att termen ”etikarbete” inkluderar utvecklingen av socialarbetarens utförande av sitt arbete, sitt handlingssätt och hur socialarbetaren agerat i förhållande till sitt arbete. Det innebär att socialarbetaren reflekterar över etikens roll gentemot skada-nytt, rättigheter-ansvar och goda-dåliga karaktärssegenskaper i förhållande till sitt professionella yrkesutövande (Banks, 2016).

Betydelsen av begreppet ”etikarbete”, beskriver Banks (2016) det praktiska arbete som den yrkesverksamma socialarbetaren utövar i förhållande till ansvaret att ”vara” etisk och ”agera” etiskt samt att socialarbetaren agerar som en aktiv ”moralisk agent”. Banks (2016) belyser olika etiska dimensioner som inkluderas i det praktiska arbetet och ingår i begreppet ”etikarbete”. Vidare menar Banks (2016) att socialarbetaren behöver etiskt granska vad den ”ser” för att möjliggöra upptäckter om vad som saknas. En socialarbetare använder olika roller i sitt arbete utifrån olika situationer och det krävs en medvetenhet om de olika rollernas etiska dimensioner vid en viss rollposition (Banks, 2016). I det sociala arbetet ingår att möta klientens upplevda känslor med respekt och engagemang. Samtidigt kan det enligt Banks (2016), i det

professionella sammanhanget vara en kamp om den yrkesverksamma undanhåller motstridiga känslor, exempelvis ilska och förakt. Detta kan bidra till ett etiskt dilemma. En yrkesverksam behöver skapa en egen etisk identitet i utförandet av ett professionellt etiskt arbete samt upprätthålla en professionell integritet, detta för att socialarbetaren inför sig själv kan rättfärdiga de moraliska bedömningar och beslut denne ställs inför (Banks, 2016). Kopplat till det socialpedagogiska arbetet med VBE kan etiska överväganden som socialarbetaren gör i mötet med en klient vara utmanande för den privata och den professionella rollen. Exempelvis menar Banks (2016) att det kan uppstå en moralisk konflikt mellan de båda rollerna. Vidare menar Banks (2016) att det är viktigt att utföra etiska utvärderingar av sina strategier och etiska handlingar i dialog med andra.

Vår tolkning av Banks (2016) beskrivning är att socialarbetaren intar olika rollpositioner, i möte med kollegor, klient och med andra samverkande aktörer. Detta innebär att socialarbetaren behöver analysera sin egen etiska insats, hur denne framstår i olika kontexter. Men även vilka värderingar som förmedlas, i upprätthållandet och utförandet av ett "etikarbete", vilket sker genom ett pågående kritiskt reflektionsarbete om de etiska ställningstagande som den professionella ställs inför.

En kritisk reflektion till Banks (2016) hämtas från Bertrand Russel (1872–1970) som i *Principles of social reconstruction* (Russel, 1997) beskriver bland annat att impulsens mekanismer hos människor står i relation till omgivningen. Vilket kan förklaras med att de yttre omständigheterna påverkar människors individuella etiska val. Russel (1997) menar att det sociala samspelet mellan individer och samhälle inte enbart handlar om den egna individens förhållningssätt i ett etiskt ställningstagande. Detta gäller också individens professionella roll. Vidare menar Russel (1997) att den sociala interaktionen mellan samhälle och individ också är styrd av hur samhället fostrar in människor i olika roller. Russel (1997) beskriver med detta också *social advocacy* i en liberal demokrati, vilket kan tolkas med ett förespråkande av socialt arbete.

Metod

I detta avsnitt redogörs och tydliggörs hur studien är genomförd med syfte att skapa en förståelse för de olika momenten samt ta del av författarnas olika motiveringar och utmaningar. De olika momenten som redogörs är metod, urvalsprocess och genomförande samt bearbetning av analys, etiska övervägande, trovärdighet och tillförlitlighet samt litteratursökning.

Val av ansats och datainsamlingsmetod

Denna studie har genomförts via en kvalitativ metod med syfte att försöka skapa en förståelse och beskrivning av socialarbetares uppfattningar om socialtjänstens arbete med våldsbejakande

extremism i förhållande till unga/unga vuxna. I denna studie avses unga/unga vuxna personer mellan 12–25 år. Kvale och Brinkmann (2014) beskriver att en kvalitativ metod möjliggör att ställa utforskande (explorativa) frågor för att förstå ett visst fenomen vilket i denna studie innebär att vi kunde få svar på hur socialarbetaren uppfattar sitt arbete i den vardagliga arbetskontexten. Genom semistrukturerade intervjuer med tre huvudteman: förebyggande strategier, kunskap och arbetsmetoder samt etiska frågor utifrån arbetet med våldsbejakande extremism gavs utrymme att ställa uppföljande och fördjupande frågor. Med syfte att besvara studiens frågeställningar öppnade den kvalitativa metoden, tillsammans med en semistrukturerad intervjuform, möjligheten till detaljerade beskrivningar som vidare ger möjlighet att skapa en förståelse (Bryman, 2018). Ändamålet med datainsamlingen till den aktuella studien var att ta del av informanternas perspektiv, då deras uppfattningar och upplevelser var betydelsefulla för att skapa en kontextuell förståelse, exempelvis vilka riskfaktorer informanten ansåg vara relevanta för att hamna inom ramen av VBE. Detta gör sig inte möjligt med en kvantitativ metod då den utgår från strukturerade frågor som söker svar på något som ska kunna generaliseras till den väsentliga populationen (Bryman, 2018). Enligt Bryman (2018) finns en risk att den kvalitativa datainsamlingen kan påverkas av forskarens egna subjektiva tolkningar. Samt att det kan vara svårt att replikera på en ostrukturerad datainsamlingsmetod.

Urval

Urvalsmetoden byggde på ett målstyrt urval där det primära var forskningsfrågorna, urvalet styrdes således genom att forskningsfrågorna var vägledande för vilka slags informanter som var relevanta. Urvalet inriktades också utifrån tre enheter, dels att informanterna arbetade inom socialförvaltningens/socialtjänstens uppdrag eller hade en strategisk position inom kommunen samt att informanterna hade erfarenhet av att arbeta med unga/unga vuxna inom eller på väg in i våldsbejakande extremism. Det fanns även inslag av snöbollsurval (Bryman, 2018), vilket i vår studie innebar att två av informanterna gav förslag på andra deltagare som hade de erfarenheter som efterfrågades till vår studie. För att hitta relevanta informanter kontaktades den kommunala växel i tolv olika kommuner, för information gällande vem som arbetade med våldsbejakande extremism inom kommunen och socialtjänsten. Utmaningen i urvalsprocessen var att bedöma hur många informanter som skulle delta då det inte finns tydliga anvisningar till ett specifikt miniantal eller hur mycket data som bör vara insamlat. Bryman (2018) beskriver att det finns olika aspekter att ta hänsyn till, dels att forskaren upplever en mättnad av data, bredden på forskningsfrågorna och att mer generell forskning kräver ett större urval av antal deltagare och utförda intervjuer, för att kunna göra generella antagande. I den här studien gjordes bedömningen att 6 till 8 informanter var ett rimligt antal utifrån att empirin insamlades genom semistrukturerade intervjuer och att minst tre informanter hade en strategisk position och minst tre socialarbetare som arbetade i direkt kontakt med individerna samt att samtliga hade erfarenhet av denna studies målgrupp. Det fanns en tidsram för studien att ta hänsyn till och Kvale och Brinkman (2014) menar att om forskaren anser att frågorna kan besvaras med den insamlade data kan det tolkas som att man utfört tillräckligt många intervjuer, vilket också var den tolkning som gjordes för vår studie. Totalt genomfördes sex intervjuer, tre informanter

som arbetade med strategisk utveckling i kommunen och tre som arbetade praktiskt inom socialtjänsten. Socialarbetare betyder i denna kontext att de arbetar utifrån socialtjänstens ansvarsområde även om de kan vara anställda på olika positioner och avdelningar inom kommunen. Samtliga informanter hade en högre akademisk utbildning inom socialt arbete och alla hade mer än 10 års erfarenhet av socialt arbete. Vidare i studien kommer informanterna presenteras som informant 1, informant 2 osv.

Genomförande

I sökandet efter informanter via kommunernas växel vidarebefordrades oftast samtalen till chefen för Individ och Familjeomsorgen (IFO) eller till mottagningsenheten i kommunen och ibland med hänvisningen till kommunens strateg för säkerhet. Så långt som möjligt eftersträvades det att försöka nå kontaktpersonerna via telefon eftersom det personliga samtalet upplevdes som viktigt i förhållande till att få möjlighet för en intervju med informanten. I de fem fall där det ombads kontakt via mail till en specifik person inom socialtjänsten uteblev återkopplingen och vid två tillfällen lämnades ett kontaktnummer till intervjuaren för att få återkoppling, endast en återkoppling skedde med svar att det inte var möjligt att delta. När en muntlig kontakt etablerades med en tilltänkt informant och det gavs en möjlighet för oss att utförligt förklara vårt syfte med studien ökade angelägenheten av att delta. Det fanns även utmaningar att nå rätt personer dels för att vi vid tre tillfällen fick svar att man inte visste vem som hanterade dessa frågor, både i den kommunala växeln men även hos socialtjänsten samt att vid 4 tillfällen var uppgifterna direkt felaktiga utifrån att den individ som vi blev ombad att kontakta inte arbetade med dessa frågor. Vid ett tillfälle undrade kommunens strateg varför vi undersökte syftet med utgångspunkt från socialtjänsten då hen menade att socialtjänsten bara arbetade med frågan utifrån orosanmälningar.

Parallellt med sökandet av informanter skrevs studiens informationsbrev som inkluderade en presentation om studien och dess syfte samt en redogörelse av vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Vidare skapades en intervjuguide som innehöll tre huvudfrågor samt stödfrågor till respektive huvudfråga. Vid bokning av intervju skickades ett bekräftelsemail samt informations/missivbrev och intervjuguide till informanten. Vi förde ett resonemang gällande utskick av intervjuguide direkt med konklusionen, att det inte påverkar studien negativt utan ökar informantens möjlighet att förbereda sig. En utmaning i inhämtandet av datainsamling var den rådande Covid-19 pandemin och dess samhällsrestriktioner, fyra av totalt sex intervjuer genomfördes online samt att informanterna hade kommunala direktiv att möten skulle ske via programmet ”Teams”. Vi upplevde en skillnad i den sociala interaktionen mellan de intervjuerna som skedde online via internet och de som skedde i fysisk form. Innehållsmässigt uppfattades det inte vara någon skillnad mellan intervjuformerna och avrundning/avslut gick var mer effektiva online dock behövdes inte lika lång tid för att upprätta en social anknytning i det fysiska mötet. Varje intervju varade ca 1 timme och inleddes med muntligt samtycke inhämtades samt en kort genomgång av informationsbrevet. Själva intervjun inleddes med att informanten beskrev sin professionella roll och sin arbetsrelation till

våldsbejakande extremism. Vid intervjuens avslut bekräftade informanten möjligheten att få ställa kompletteringsfrågor vid behov.

Bearbetning av analys

Bearbetningen av studiens empiriska material inför analysprocessen skedde via genomlysning av intervjuinspelningarna som sedan transkriberas från det talande orden till skrift. Utfyllnadsord som ”ehh” och liknande samt kortare pauser som inte påverkar sammanhanget utelämnades. Bryman (2018) uttrycker att genom det inspelade materialet ges författarna möjlighet för upprepad genomgång av informantens svar vilket ökar att både tolkning och förståelse säkerställs. Hjerm m.fl., (2014) benämner att denna återupprepning pågår tills det finns ett väl underbyggt resultat. Denna studie använder en tematiserad analysmetod och innebär att det inledningsvis sker en kodningsprocess av datamaterialet. Hjerm m.fl. (2014) beskriver kodningens funktion som en första *reduktion* av data för att göra materialet hanterbart, genom att identifiera *nyckelord*, framträder en uppsättning av kategorier. I denna analys finns exempel som: *nätverk, riktlinjer, resurser, segregation, demokrati*. Hjerm m.fl. (2014) belyser att om man kodat en övervägande del av ”fynden” mot en och samma kod och färre till andra koder kan det exempelvis tyda på att koden är för brett formulerad och disproportionalitet uppstår. Från de skapade koderna påbörjas identifieringen av *nyckelbegrepp* som framträder i analysen för att leda fram till huvudteman som också har koppling till frågeställningarna (Bryman, 2018). Exempel av nyckelbegrepp i denna analys är: *nationell, förebyggande, insatser, samverkan, områdeskunskap*. Tematiseringen är en *presentation* av data och en avgörande del i analysen utifrån den teoretiska förståelsen av den insamlade empirin, dels i relation till studiens frågeställningar och teoretiska ramverk men även till den kunskap som forskaren fått under forskningsprocessen (Hjerm m.fl., 2014). Efter att beaktat detta ansåg vi att en tematisk analysmetod var relevant för vår studie. Fördelen med en tematisk analys är att kodning och tematisering är ”elastisk” i sökandet av erfarenheter och verklig kunskap från insamlade data. Samtidigt som den riktade kritiken av tematisk analys grundas på att de olika stegen som genomfört i analysmetod samt de olika delarna i processen kan vara svåra att följa (Bryman, 2018). Här visas två exempel på hur bearbetning och utförts utifrån studiens insamlade data:

[...]”det är ju inga nationella riktlinjer som man måste förhålla sig till och det ser annorlunda ut i andra länder och där är det tvärt om, om man nu ska ge en viss bild då va, där är det nationella riktlinjer som man måste följa och det finns också [...] om man i England har en hel myndighet med expertis 4, 5 tusen anställda så ska vanlig socialtjänst i Sverige matcha det, om jag nu är lite, men det får ge en bild...”

Nyckelord: förhålla, expertis, resurser, myndighet

Nyckelbegrepp: nationella, riktlinjer

Huvudtema: Förebyggande strategi (universell nivå)

[...] ”så det är en samverkan mellan skolan, socialtjänsten, polis och fritidsgårdar, här i staden jobbar vi specifikt mot dom xx områdena eller det som polisen definierar för utsatta områden där man försöker i tidigt, tidigt skede, inte där man har insatser från socialtjänsten utan mycket tidigare, fånga upp unga som är i en balansakt i att ge sig in i ett normbrytande beteende”

Nyckelord: aktörer, insats, nätverk, område

Nyckelbegrepp: samverkan, insats, lokalt

Huvudtema: Förebyggande strategier (selektiv nivå)

De olika preventionsteoretiska nivåerna används i resultat och analys för att tydliggöra vilka åtgärder och insatser som genomförs på universell, selektiv och indikerad samhällsnivå.

Trovärdighet och tillförlitlighet

Bryman (2018) beskriver att en väg till trovärdigt resultat är att forskaren påvisar att forskningen utförts enligt gällande regler vilket vi beskriver i studiens metodavsnitt samt att urvalet beskriver kriterier för vilka individer som är relevanta och att intervjuguiden bifogas (bilaga 1). Trovärdigheten i denna studie grundas på insamlade data som skett från sex semistrukturerade intervjuer, med informanter som har nära relation till det ämne denna studien avser undersöka, vilket innebär att tillräckliga insamlade data finns för att kunna ”hävda det som vi hävdar” (Hjerm m.fl., 2014). Genom att kategorisera och tematisera det empiriska materialet med utgångspunkt från studiens frågeställningar genomförs en systematisk jämförelse av insamlade data, vilken är noggrant genomlyssnad via diktafoninspelade intervjuerna och sedan ytterligare bearbetad när insamlade data transkriberas samt att det sker ytterligare en bearbetning genom att efter transkribering har författarna lyssnat och läst igenom en andra gång innan analysen påbörjas vilket säkrar trovärdigheten i studien (Hjerm. m.fl., 2014). Tillförlitligheten är ett mått som kontrollerar att undersökningen riktar sig till det som skall undersökas samt att forskaren påvisar ett ständigt kontrollerande och ifrågasättande av de tolkningar som görs, utifrån teorin och gentemot resultatet samt att frågeställningar och syfte tydligt visar vad som avses undersökas i studien (Kvale & Brinkmann, 2009). Genom hela studien har det funnits ett kritiskt förhållningssätt gentemot de teoretiska utgångspunkterna och olika teorier och begrepp har prövats mot studies syfte och frågeställningar men även i analysen. Analysen har genomförts via tematisering med stöd utifrån studiens frågeställningar. Även pålitlighet kan, enligt Bryman (2018), användas för bedömning av tillförlitligheten genom ett granskande synsätt som kan förstås av att det finns ett tydligt syfte och relevanta frågeställningar och att analys, resultat samt diskussion kritiskt prövats mot teorier och begrepp, vilket enligt vår bedömning kan anses som uppfyllt. Bryman (2018) menar också att granskning kan ske genom att andra granskar den skrivna texten under den pågående forskning som en form av kvalitetsbedömning. Till denna studie har en handledare varit med genom hela uppsatsprocessen som skulle kunna verifieras ha denna kontrollfunktion.

Forskningsetiska övervägande

Studien följer Vetenskapsrådets (2017) fyra forskningsetiska krav - informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet samt att forskningen genomförts med god kvalitet, genom att forskningen är av betydelse och att forskaren beaktar att informanten skyddas från skada och kränkning genom hela forskningsprocessen (Vetenskapsrådet 2017). Informationskravet tillgodosågs i det informationsbrevet där studiens syfte beskrevs (bilaga 2). Vidare framgick i informationsbrevet att medverkan i studien var frivillig samt att informanten kunde avbryta sitt deltagande under intervjun. Samtyckeskravet inhämtades genom att det framgick i informationsbrevet att deltagande i studien innebär att samtycke medgavs, vilket också inhämtades muntligt vid intervjutillfället samt att intervjumaterialet får användas till denna studie. Konfidentialitetskravet uppfylls när informanten informerades att intervjumaterialet behandlas konfidentiellt och vid avslutad studie raderas informationen. I informationsbrevet framgick att resultatet endast nyttjas till detta forskningsändamål och personuppgifter kommer enkom vara kända för oss författare och inga andra kommer kunna tolka, se eller förstå vart informationen kommer ifrån. Vid intervjutillfället genomfördes en genomgång av informationsbrevet vilket gjorde att informanten gavs möjlighet att ställa eventuella frågor av sitt deltagande och studien.

En etisk utmaning i studien var att beakta konfidentialitetskravet då informanterna gav rika beskrivningar med inslag av lokal förankring gällande område och arbetsplats. Kvale och Brinkmann (2014) menar att intervjuaren behöver en medvetenhet om den öppenhet och intimitet som ofta präglar kvalitativa intervjuer och det kan innebära att informanten avslöjar mer än från början avsett samt att den sociala interaktionen känns bekväm. Men även genom att informanten vill vara öppet ärligt på ett sätt som gör att intervjuare behöver noggrant lyssna igenom det som sagts och ta det etiska ansvaret för att skydda informanten så det inte utgör någon skada för denne (Kvale & Brinkmann, 2014). Efter utskrift av transkriberingarna granskades vilka eventuella risker som fanns utifrån bevarandet av anonymitet hos informanterna kopplat till denna studie. Vilket ledde till att inte presentera den enskilde informantens arbetsroll (strategisk eller praktisk) samt att vissa citat undvikits då det fanns en risk att koppla det till plats men också person. Enligt vår bedömning har detta inte påverkat studiens resultat då all insamlad empiri beaktats i analysen och resultatet.

Litteratursökning

Införskaffandet av information utifrån tidigare forskning genomfördes via sökningar från databaserna *Sociology source ultimate* och *ERIC*. För att närma sig ämnet och se vad som tidigare har skrivits så användes nyckelorden för en övergripande förståelse av tidigare forskning. Artiklarna lästes och en del av artiklarna valdes och andra valdes bort som inte var relevanta för studien. Sökningen utgick ifrån att först få ett internationellt och bredare perspektiv i sökningen, det genom att söka via Google Scholar, och att söka på kommuners hemsidor, statliga myndigheter och intresseorganisationer. Artiklar som valdes behövde vara

peer reviewed samt publicerade i en vetenskaplig tidskrift. Artiklarna skulle ha fokus på tre områden: Våldsbejakande extremism (VBE) i ett samhällsperspektiv, resiliens. VBE utifrån individens perspektiv och VBE kopplat till organiserad brottslighet. Huvudfokus var Preventing violent extremism (PVE) förebyggande arbete för att förhindra våldsbejakande extremism. Ytterligare kriterium för artiklarna var att de utgick från socialt arbete. Genom artiklars referenser sökte vi vidare till de ursprungliga källorna vilket utmynnade till de artiklar som har använts i studien.

Nyckelord: social work, ungdom, unga vuxna, youth, violent extremism, våldsbejakande extremism, preventing violent extremism, förebygga våldsbejakande extremism, resilience against violent extremism, social resiliens, organized crime

Resultat och analys

I detta avsnitt kommer analys och bearbetat resultat redovisas utifrån studiens teoretiska ramverk samt tidigare forskning. Resultatet inkluderar förebyggande strategier med unga/unga vuxna baserat på Ferrer-Wreders m.fl. (2005) modell av universell, selektiv och indikerad preventionsnivå i arbete mot VBE. Vidare redovisas behovet av kunskap, metoder, risk och skyddsfaktorer inom VBE, arbete inom sociala medier och hantering av etiska dilemman.

Tolkningen av det preventionsteoretiska ramverket visar att den enskilde socialarbetarens arbete kan se olika ut i förhållande till den sociala kontexten. Arbetsmetodiken skiljer sig åt beroende på vilken målgrupp som är i fokus och även på den enskilde socialarbetarens kunskap i arbetet med VBE. Avsaknaden av resurser kan vara en bidragande orsak till att det inte är flera socialarbetare som arbetar inom området (Herz, 2016). Det studien visar är att risk och skyddsfaktorer kopplat till våldsbejakande extremism utgår från den enskilde socialarbetarens kunskaper inom likartade problemområden. Rostami m.fl. (2018/4) menar att det finns en koppling mellan organiserad brottslighet, kriminalitet och våldsbejakande extremism.

Förebyggande strategier i arbetet med unga/unga vuxna inom VBE, universell nivå

Tre olika uppfattningar om förebyggande strategier inom VBE framkommer i empirin, för det första att det är en avsaknad av nationell strategi med nationella förhållningsregler, för det andra att det finns en önskan om tydligare riktlinjer på nationell nivå som handlar om att registrera individer i eventuellt kartläggande arbete på lokal nivå, samt slutligen att det inte behövs nationella riktlinjer. Utifrån preventionsteorins universella syn så är våldsbejakande extremism ett samhällsproblem som behöver tydliggöras i den samhälleliga kontexten (Sarnecki, 2017).

[...]”det är ju inga nationella riktlinjer som man måste förhålla sig till och det ser annorlunda ut i andra länder och där är det tvärt om, om man nu ska ge en viss bild då va... där är det nationella riktlinjer som man måste följa och det finns också... om jag tar någonting som heter Home Office som är en hel myndighet som enbart jobbar med terrorism och radikaliserings och både före under och efter så att säga...” (Informant 3)

Informanten påvisar med det sagda att det finns en avsaknad av nationella förhållningsregler i Sverige. Vilket belyser en sida av vad det informanterna sa om hur de uppfattade situationen. Fortsättningsvis jämförde informanten vidare med England.

[...]”England har en hel myndighet med expertis 4, 5 tusen anställda så ska vanlig socialtjänst i Sverige matcha det, om jag nu är lite...men det får ge en bild...och jag säger inte att det är rätt eller fel jag bara konstaterar att så här ser det ut...”

Informantens utsaga visar att resurstillgång av anställda är en påverkansfaktor av effektiviteten. Det finns ett önskemål riktat mot regeringen att få tydligare riktlinjer i det förebyggande arbetet med att förhindra våldsbejakande extremism också bland unga/unga vuxna. I arbetet för att förhindra VBE behövs i samhället ett samarbete mellan olika samhällsaktörer (Ranstorp m.fl., 2015).

En annans informants uppfattning är att kommunen inte ska arbeta med underrättelse och att kommunen inte ska arbeta utifrån Englands exempel.

”...Det jag tänker och det jag pratat om att vissa kommuner i sina handlingsplaner, att kommuner skulle ägna sig åt någon form av underrättelsearbete där man skulle kartlägga människor med checklistor eller jag tror om det var, nu blir jag osäker på om det var Frankrike eller England där man jobbade väldigt mycket med det här att man skulle ha checklistor och det är ju absolut inte kommunens roll att kartlägga människor eller individer...” (Informant 4)

I Sverige är Center för våldsbejakande extremism en av flera myndigheter som ska verka för att delge information och kunskap till exempelvis kommuner. Men det behöver inte vara samma sak att kartlägga VBE i en kommun som att registrera individer. Med en god samverkan kan de olika aktörerna prägla sina roller. Ett tredje exempel är en uppfattning av att kommunen ska samarbeta internt och inte använda sig av nationella riktlinjer. Informant 1 säger:

[...]”projektet som regeringskansliet hade hette ju då kunskapshus och vi var ju en del av det tillsammans ...men under resans gång så har vi ändå landat in i att det handlar väldigt

mycket om att inte skapa nya resurser eller nya verksamheter eller grupperingar utan att använda oss av det som finns och samverka bättre och höja kunskapen...”

Dessa tre olika uppfattningar om strategier i det förebyggande arbetet på universell preventionsnivå, visar hur olika det kan se ut i arbetet med unga/unga vuxna inom VBE och olika kommuner. Å ena sidan visas en bild av en nationell samordning där det också visar på att det ska vara en fristående myndighet i arbetet med VBE och att socialtjänsten inte ska arbeta med frågan. Å andra sidan så menar en av informanterna att det enbart ska vara kommunen som arbetar med att hjälpa unga/unga vuxna med vanligt förekommande stödinsatser och att andra myndigheter ska arbeta med våldsbejakande extremism. Den tredje uppfattningen är den informant som menar att kommunen ska arbeta med VBE inom kommunen och att nationella riktlinjer inte behöver finnas. Det som nämns i det här är utifrån en universell preventionsteoretisk tolkning och det visar också att det inte finns en samstämmighet i arbetet på den nationella nivån med att förebygga att unga/unga vuxna ska söka sig till våldsbejakande extremism. Wimelius m.fl. (2018) menar att det behövs en samstämmighet i frågan om samordning vilket också stämmer med den första strategin.

Förebyggande strategier med unga/unga vuxna inom VBE, selektiv nivå

Informanternas uppfattning är att det inom kommunen krävs samverkan för att nå unga/unga vuxna men även i detta avseende finns olika strategier för hur samverkan skall se ut i arbetet med våldsbejakande extremism. Skillnaderna i informanternas uppfattningar gäller vilken aktör som ska ha huvudansvaret. Exempelvis en kommunal samordnare, socialtjänsten, polisen eller skolan.

Socialarbetares arbete är kopplat till den lokala kontexten och har en viktig betydelse i arbetet med att förhindra att unga/unga vuxna söker sig till våldsbejakande extremism (Sarnecki, 2017). Saknas en definition av vilka unga/unga vuxna det handlar om eller finns det olika uppfattningar om det, kan det leda till en dragkamp i en lokal samverkan. Vad den inhämtade empirin visar är att det på detta område finns delade åsikter i arbetet med våldsbejakande extremism. Å ena sidan att det är polisens arbete med att förebygga och förhindra att unga/unga vuxna hamnar i en våldsbejakande extremistisk miljö. Å andra sidan att det är kommunens hela ansvar att ta ett helhetsgrepp om problemfrågan. Det betyder att socialtjänsten ska förhålla sig till en omvärldsanalys och fatta beslut gällande exempelvis kartläggning och lägesrapporter, likväl att instifta resurser som omfattar problemet. Dessa resurser kan vara i form av information från alla anställda och där socialsekreteraren inte står ensam i arbetet med att värdera och möta de unga/unga vuxna. Det kan också vara att kommunen tillsätter en egen resursenhet som enbart arbetar med dessa unga/unga vuxna som är på väg in i våldsbejakande extremism. Citatet nedan visar hur en av informanterna uppfattar när en ny situation uppstår och när nationella riktlinjer implementeras till den kommunala kontexten.

[...] ”man tillsätter en samordnare, här tillsätter man två samordnare, idén med det är att man då ska få en överblick eller inblick i vad är det som händer, det vill säga göra lägesrapporter kolla vilka områden det handlar om och lite så... så har man gjort när det gäller detta... så har man gjort när det gäller heder... så gör man när det gäller kvinnofrid... å så har man gjort när det gäller många frågor...” (Informant 2)

Det informanten lyfter fram är ett exempel på en förebyggande strategi av en selektiv preventionsnivå (Ferrer-Wreder m.fl., 2005). Tidiga insatser i arbetet med unga/unga vuxna som är på väg in i VBE är viktigt och även att tidigt kunna uppfatta signaler på hur den sociala kontexten ser ut bland unga/unga vuxna (Ander, 2005; Herz, 2016). Det är viktigt att tidigt möta en ungdom/ung vuxen och att det bemötandet är grundat i tidigare insatser av socialtjänsten (Ander, 2005). Det visar på vikten av en väl fungerande samordning och gemensamt arbete på en selektiv preventionsnivå för att bemöta problematiken med att unga/unga vuxna söker sig till våldsbejakande extremism. Informant 2 menar med detta att det behövs någonting som hänt innan det tillsätts resurser i förebyggande syfte. Vilket också illustreras med dessa ord av Informant 5:

”När man 2014 började att upptäcka att vi hade personer som började lämna xx och åka utomlands och började åka till krigshärjade områden... och då framför allt till Syrien och detta upptäcktes och märktes... på fritidsgårdar och personal och även socialtjänsten började att se detta”

Det universella preventionsteoretiska perspektivet möter i det här avseende också det selektiva preventionsteoretiska perspektivet (Ferrer-Wreder m.fl., 2005), vilket kan tolkas som att: Det finns anledningar till att sätta in resurser utifrån ett nationellt perspektiv, hotet är här, och att ungdomar reser till Syrien för att kriga. Det nationella perspektivet blir inte tydligt, vilket kan leda till att samordnaren inte har mött behovet utan följt en riktlinje. Detta kan bli ett byråkratiskt handlingsätt och motsvarar inte det verkliga behovet. Det kan vara ett uttryck för brist i medvetenhet om problemets allvar. Samhällets resiliens behöver finnas tydligt i utförandet, det behövs både riktlinjer och praktiska tillvägagångssätt (Wimelius m.fl., 2018).

[...]”för det första ligger ofta ansvaret på polismyndigheten, det nationella ansvaret skulle jag vilja säga, vi har inget utpekad ansvar i Sverige här heller utan det är liksom... mycket landar ju ner på kommunerna... så därför får du också 270 varianter på insatser mot våldsbejakande extremism...” (Informant 1)

Selektiva preventionsinsatser i en kommun står under den politiska ledningens vilja och dess förutsättningar till att möjliggöra resurser till det praktiska arbetet (Ferrer-Wreder m.fl., 2005; Sarnecki, 2017). Samtidigt är det utifrån informanternas svar möjligt att se att det finns en koppling till att någonting måste ha hänt ungdom/ung vuxen för att fokus ska läggas på det. Exempelvis det Informant 4 nedan beskriver.

”Jag har nog sett att det inte alltid är socialarbetaren som är den viktigaste personen, även om vi har förebyggande delen som fältsekreterare och uppsökande och på den biten ... så är det ju exempelvis skolan som är, ser jag ju som den viktigaste delen där man möter ungdomen varje dag,”

Det informanten lyfter fram här är att det kanske inte är socialarbetarens roll att möta unga/unga vuxna i samtalet om våldsbejakande extremism innan det har blivit ett tydligt problem i att ungdomen behöver insatser från socialtjänsten. Det vill säga att Prevent Violent Extremism (PVE) kopplas oftast samman med olika typer av lokala som nationella strategier och att utifrån dem försöka skapa arenor för möte med unga/unga vuxna så att de inte söker sig till våldsbejakande extremism (Mattson & Säljö, 2017). Det som visas i citatet är just en sådan tolkningsmodell, att det kanske inte är socialtjänsten som är den viktigaste, att fältarbetare inte har den rollen. Eller så kan det tolkas att det inte finns möten, arenor eller incitament på lokal nivå som tydligt kan skapa dessa plattformar (Sarnecki, 2017). Vidare arbete i samverkan är att det finns tydliga selektiva preventionsinsatser inom kommunen som går i linje med vad tidigare forskning menar är en nödvändighet (Ranstorp m.fl., 2015). Två av de exempel som informanterna lyfter fram är följande, Särskild insatsgrupp (SIG) och Mötet bakom uniformen (MBU). Det finns även en annan variant av SIG som kallas för Skola, Socialtjänst, Polis och fritid (SSPF). Dessa förebyggande metoder på lokal nivå är ett sätt att försöka få information och utbyte mellan varandra inom kommunens olika aktörer. Det betyder inte att individen är i fokus, det betyder att samverkan för att nå individen är i fokus. I detta fall är individen en ung/ung vuxen som söker sig till våldsbejakande extremistiska miljöer. Möjligheten för att finna dessa sociala arenor som en motvikt till radikaliserings och i förlängningen, våldsbejakande extremism, är viktigt (Salyk-Virk, 2018). Ett citat som ligger i linje med det är när Informant 6 menar att det är svårt att få ungdomar att söka sig till annan information än eventuell hatpropaganda är följande:

[...] ”dom satt ju på fritidsgårdarna under en period, det var ju tyst, de satt ju bara med sina telefoner och kollade på dom här fruktansvärt vulgära halshuggningarna och dödandet av människor, det var inte roligt, freda är det jag gör då, att hitta nånting som smäller lite högre, nånting som är lite mera spännande”

Arbetet på indikerad preventionsnivå i relation till det selektiva lokala preventionsinsatserna i form av exempelvis SIG träffar inte rätt i relation till att unga/unga vuxna också använder sig av sociala media (Ferrer-Werder m.fl., 2005). Sociala medier kan skapa en miljö för unga/unga vuxna att både vara en del i den lokala kontexten i sin närmiljö, gå till skolan, träffa vänner, ha en social förankring i samhället, men å andra sidan att ungdomen och den unga vuxne kan vara en del i en annan social kontext samtidigt. I inledningen av den här studien framgick det att ungdomar, barn i lagens mening, är med i våldsbejakande högerextremistiska miljöer och att de dessutom är ledande individer i dessa organisationer som har som syfte att störta

samhällsuppbyggnaden (Pandemin och Våldsbejakande Extremism, 2021). Det vill säga att den unga/unga vuxna kan befinna sig i en social miljö där denne å ena sidan vill söka sig till någonting nytt, men å andra sidan använda det nya som ett argument för att slå på den sociala kontext som den unge befinner sig inom (Herz, 2016). Den selektiva preventionsåtgärden av exempelvis SIG blir till en informationscentral och utbyte av kunskap för lokala aktörerna. Vilket uttrycks av Informant 4:

[...] ”så det är en samverkan mellan skolan, socialtjänsten, polis och fritidsgårdar, här i staden jobbar vi specifikt mot dom södra områdena eller det som polisen definierar för utsatta områden där man försöker i tidigt, tidigt skede, inte där man har insatser från socialtjänsten utan mycket tidigare, fånga upp unga som är i en balansakt i att ge sig in i ett normbrytande beteende”

Skiljelinjen mellan att fånga upp ungdomar med hjälp av samverkan i arbetet med att finna sätt att närma sig unga/unga vuxna inom VBE blir åter till ett informationsutbyte mellan lokala aktörer. Samtidigt måste aktörerna förhålla sig till sin sekretess. Det förefaller vara en fallgrop i att å ena sidan förhålla sig till sekretessen och å andra sidan arbeta konstruktivt i riktning om att kunna komma enskilda individer närmare, genom att bemöta dessa unga/unga vuxna på en selektiv gruppnivå. Denna fallgrop är i linje med Herschinger m.fl. (2020) studie som också visar att mötet med individer utifrån en grupp ger möjlighet att se vilka sociala mönster som råder i den lokala kontexten, och med det också finna andra sociala plattformar som en motvikt till en eventuellt nedåtgående spiral.

Förebyggande strategier på indikerad nivå

I förebyggande strategier i direkt anslutning med de unga/unga vuxna visar empirin att arbetet ser olika ut. Det kan vara att informanterna förhåller sig till sin sociala kontext och att det är den som styr hur arbetet fortlöper i relation till unga/unga vuxna som är på väg in i våldsbejakande extremism. Samtidigt som Ferrer-Werder m.fl. (2005) menar att den indikerade preventionsnivån som står i förbindelse till den selektiva preventionsnivån i arbetet med unga/unga vuxna blir mer tydlig. I det redan ovan använda citat, att ungdomar satt med sina mobiltelefoner på fritidsgården, kan det uppfattas som att informanten visar på en oro och stress över situationen:

[...]”det var inte roligt, freda är det jag gör då, att hitta nånting som smäller lite högre... ”
(Informant 6)

Å ena sidan kan detta visa på det Wimelius m.fl. (2018) beskriver som en psykosocial aspekt som framträder, i detta avseende att de unga/unga vuxna sitter med sina mobiltelefoner och

tittar på halshuggningar. Men å andra sidan kan det även visa på att ungdomarna befinner sig i en lokal kontext där det beteendet är en social företeelse som också visar på delaktighet i relation till andra ungdomar (Herschinger m.fl., 2020). Den sociala interaktionen kan ses utifrån tre dimensioner, å ena sidan sitter ungdomen, den unga vuxne i ett socialt sammanhang skapat från en selektiv lokalt förankrad tanke för att skapa en prosocial arena för unga som grupp, det vill säga på fritidsgården (Sarnecki, 2017). Å andra sidan sitter samma unga i relation till en propagandaspridning via sociala medier som ger information och skapar ett socialt sammanhang i relation till såväl omgivningen i den fysiska närmiljön, likväl omgivningen i de sociala medier-plattformarna (Askanius, 2019). Den tredje sidan blir att socialarbetaren i detta fall försöker bryta ett mönster genom att finna *”nånting som är lite mera spännande”*.

Utifrån det som Ferrer-Wreder m.fl. (2005) beskriver som indikerad prevention inriktas arbetet mot den enskilda unge/unga vuxne. I denna kontext övergår det Ander (2005) beskriver som socialt preventionsarbete till ett situationellt preventionsarbete för att kunna överblicka problembilden tydligare kring den enskilde ungdomen. Detta sker genom att rikta förebyggande insatser på olika områden exempelvis skola, den närliggande omgivningen och föräldrabete. Sarnecki (2017) menar att det exempelvis är viktigt att arbeta med föräldrarna i preventivt syfte på den indikerade nivån för att i denna kontext motverka våldsbejakande extremism.

Socialarbetares kunskaper i arbetet med VBE

Informanternas olika uppfattningar om kunskap visar på att det finns en skiljelinje i vad som ska uppfattas som kunskap, det ena är det på universell nivå finns kunskap om VBE, det andra är kunskap på en selektiv nivå som riktar sig till olika grupperingar på inom VBE, samt kunskap på indikerad nivå om enskild ungdom/ung vuxens sociala situation och behov. Informant 3 beskriver detta på följande sätt:

[...]”det finns ju en evig också diskussion kring, kan man ta fram nån slags metodik eller checklista... ungefär så här om du uppfyller dom här 13 faktorerna så är du radikaliserad, mitt svar, jag får den frågan ganska ofta, o den efterfrågas ganska ofta också från fältet om jag uttrycker mig så, och mitt svar brukar var så att nej det finns ingen sån form av enkel checklista...”

Informantens upplevelse inom området kunskap är att det kan saknas kunskap bland yrkesverksamma socialarbetare att möta unga och unga vuxna som är på väg in i våldsbejakande extremism. Tidigare forskning visar att informantens upplevelse överensstämmer med tidigare studier, att kunskapen måste höjas i arbetet med unga/unga vuxna inom VBE (Ranstorp m.fl., 2015). Samtidigt visas en annan bild av en informant som menar att kunskap på universell preventionsnivå, den allmänna baskunskapen om VBE, bör finnas hos alla socialarbetare som arbetar med unga/unga vuxna, men att det också krävs att det finns en fördjupad kunskap hos specifika socialarbetare.

[...] ”vad ska man säga, fördjupade kunskaper, just när det gäller radikaliseringsfrågor, men dom skulle kunna arbeta med den här typen av, om man säger metodik då, men då måste man ha en särskild kunskap först, o då skulle man på individnivå kunna göra bättre kartbilder på individer som det finns oro kring så att säga, ” (Informant 1)

Å ena sidan efterfrågas det en generell kunskap om VBE och å andra sidan efterfrågas en mer specifik kunskap inom området VBE. Syftet med kunskapen tycks vara delad, å ena sidan menar en informant att det behövs kunskaper att kunna möta unga/unga vuxna på en selektiv preventionsnivå och att det skulle vara ett incitament i relation till en universell prevention (Ferrer-Werder m.fl., 2005). Men å andra sidan så menar informanten att det behövs insatser på olika arbetsplatser inom socialt arbete för att kunna fånga upp unga/unga vuxna tidigt, innan de har hamnat i en våldbejakande extremistisk miljö. Utifrån det Ferrer-Werders m.fl. (2005) beskrivning av indikerad prevention skulle det exempelvis kunna vara en kunskap om olika ideologier, synen på demokrati etc. Den selektiva preventionsnivån i relation till det empiriska materialet framträder det att det saknas kunskap om och kring ideologier, religion och hur detta ska kunna bemötas på ett djupare plan. Ett exempel på det är:

[...]” jag menar vissa salafister får inte, dom måste gå med ena benet före över en tröskel, gör man inte det så är det haram, å så gör dom det å så får de en jävla ångestattack och så kommer dom på att jag ska inte tänka så där men ångesten går ju inte att styra... å det här måste ju både socialtjänst och psykiatri också känna till att det som kan uppfattas som kanske vanföreställningar mer psykotiska grejer kanske handlar om nånting annat...” (Informant 2)

Salafism är inom Islam en fundamentalistisk trosuppfattning. “Haram” är i en ungefärlig betydelse, det okränkbara och förbjudna inom Islamsk lära. Vad citatet också visar på bortsett från en specifik kunskap inom exempelvis Islam är att följderna kan resultera i att den unge/unga vuxne kan känna sig missaktad och med det också söka sig djupare in i VBE-miljön (Johansson & Arvidson, 2016). Ett ytterligare exempel på en indikerad kunskap är hämtat från ett annat socialt sammanhang men som ändå är kopplat till VBE-miljön. Det är kunskap om fotbollshuliganism. Vilka bakomliggande faktorer som kan finnas och vilka push and pull-mekanismer som kan vara i anslutning till dem (Ranstorp m.fl., 2015). Informant 5 beskriver i nedanstående citat hur push and pull-mekanismer kan se ut:

[...]”har du ett gäng tretton fjorton åringar som byter ut sin blåvitt-tröja mot den svarta t – shirten [...] då kanske du ser en vanlig fjortonåring som är jävligt fotbollsintresserad framför dig[...] där det visade att just dom här fjorton femton åringarna hade blivit prospects till Wisemen och var fullproppade med den typen av, mycket konspiration,

*mycket kring invandring och dom i sig var också dom som drev att i blåvitt ska det inte spela
nån svart spelare så att säga...”*

Kunskapen i det här fallet är både på en selektiv och indikerad preventionsnivå där det å ena sidan krävs en allmän kunskap kring fotboll och de olika supportergrupperingar som finns (Ferrer-Werder m.fl., 2005; Ander, 2005). Å andra sidan krävs det en kunskap hur en radikaliseringsprocess kan te sig inom just den specifika sociala kontexten och även kunskap inom, i det här fallet, vit makt miljö som Wisemen tillhör. Detta visar också på att en samsyn, en gemensam definition krävs (Stephens m.fl., 2019). Det viktiga att beakta i detta är att ultranationalistiska uppfattningar har föranlett våldsamma upplopp i såväl länders nationalistiska motståndsrörelser och reguljära arméer. Som till exempel Azovbataljonen i Ukraina, där den nazistiska organisationen verkade som fotbollshuliganer i likhet med Wisemen och därefter gick in i det nu pågående krig som armé. Informant 5 uttrycker det följande:

[...]”dom kommer från läktaren ut till fronten så enkelt, det är så det ser ut, och det finns tecken i Sverige även om vi inte riktigt har den situationen”

Det finns kunskap om hur mötet med ungdomar kan ske i olika riskmiljöer. Det kan ske på en selektiv och indikerad preventionsnivå. Den indikerade nivån kräver någon konkret insats (Ander, 2005). Någonstans måste en socialarbetare eller annan samhällsaktör, som arbetar med unga/unga vuxna, ha sett problematiken och det viktigaste är att förstå vad de ser. Detta för att kunna skapa fungerande strategier i ett förebyggande syfte. Exempelvis två fotbollssupportergrupperingar som slåss, exempelvis GAIS mot IFK- Göteborg, eller så kan det vara vänsterextremistiska organisationen Antifascistisk aktion (AFA) mot den högerextremistiska organisationen Wisemen. Vikten i att kunna se vad som är vad, ligger inte bara inom kunskapsområdet fotboll, det ligger också i att se tidiga radikaliserande tecken hos unga/unga vuxna.

[...]” det kan se ut som att det är Gais mot Blåvitt fast skrapar du på ytan så är det kanske egentligen AFA mot nazistiska...” (Informant 5)

Sociala arbetsmetoder inom VBE

Socialstyrelsen (2020a) menar att socialtjänstens arbete i att förhindra våldsbejakande extremism bland unga/unga vuxna bottnar i att samtala kring problematiken. Vidare menar Socialstyrelsen (2020a) att utbildning inom push and pull-mekanismer och preventionstriangeln som är indelad i en generell nivå, en gruppnivå och en individnivå, kan användas i arbetet med att förhindra VBE. I det empiriska materialet framträder två olika arbetsmetodsområden. Tidigare nämnda metoder i form av SIG och MBU är strukturerade

insatser på en selektiv preventionsnivå i att arbeta förebyggande mot en specifik grupp. SIG och MBU är inte uteslutande inriktat mot unga/unga vuxna inom ramen för VBE, det är generella metoder där även unga/unga vuxna kan uppmärksammas. Fortsättningsvis kan arbetsmetoden även leda till selektiva preventions åtgärder i ett område som gynnar alla som bor där vilket också visar på att tillvägagångssättet kan ses utifrån en universell prevention (Sarnecki, 2017). En indikerad preventionsteoretisk utgångspunkt är hur olika informanterna möter unga/unga vuxna och det är också knutet till den rådande sociala kontexten. Informanternas gemensamma upplevelse verkar vara att i det direkta mötet med ungdomen kan finnas en chans till att komma närmare den unga och att det i sin tur kan leda till en förändring. Samtidigt menar Informant 6 att det arbetets sättet också kräver tid:

[...] ”ibland om att det är som att be ett bibliotek att gå i vinst på nått sätt, ja hur gör man det, vi ser ju inte effekten förns om flera år senare... om jag har varit fältare i 7 år så kan väl jag, jag kan väl få vissa kvitton från vissa ungdomar nu”

Det informanten lyfter fram i det här avseendet är att dels tar det tid att skapa en relation till en ung/ung vuxen, samtidigt så visar det också på att arbetet med att försöka få unga/unga vuxna till att ha tilltro till samhället och till de insatser som görs på en selektiv preventionsnivå är beroende av vilket förhållningssätt som socialarbetaren har (Ferrer-Wreder m.fl., 2005; Johansson & Arvidson, 2016). Det betyder att den sociala motståndskraften i form av att socialarbetaren arbetar med en relationsskapande metod ligger i linje med vad också tidigare forskning visar. Att det behövs en social motståndskraft med positiva inslag för att unga/unga vuxna ska känna en samhörighet till sin lokala kontext kan vara betydande för att unga/unga vuxna inte ska söka sig till VBE-miljöer (Pisoiu m.fl., 2020). Ett ytterligare exempel på hur socialt arbete på en indikerad preventionsnivå är en informants upplevelse som också utgår från det direkta mötet med unga/unga vuxna. För att möta unga/unga vuxna som lever i en riskmiljö kan en indikerad preventionsform användas på olika sätt, antingen som citatet visar, genom att möta den unge/unga vuxne med argument i samtal eller genom att visa på ett annat sätt som kan leda individen bort från riskmiljön (Sarnecki, 2017).

”Man får vässa sina argument tänker jag i en diskussion... för å kunna bemöta, för dom som är drivna i dom här, dom är jäkligt kunniga” (Informant 2)

Radikalisering beskrivet utifrån en bild är att stå i ena änden av en tunnel och gå mot den andra där ljuset är, det kan kanske beskrivas med att tunneln hela tiden blir längre och längre och att aldrig komma fram till ljuset, kanske kan det också beskrivas med att på resans gång så uppfylls den unga/unga vuxna med propaganda och idéer som i sin tur trycker på och drar. För att kunna komma in i tunnelseendet och beskriva andra världsuppfattningar, tankar och idéer, kan det som citatet ovan visar vara viktigt att finna argument och att skapa en trygg social miljö. Den unga/unga vuxne kan känna att det är bättre att lämna ”tunneln”. Informant 6 uttrycker

nyfikenhet som metod, det gäller för denna att vara nyfiken inför det som av den unge/unga vuxens är intressant:

[...] ”nån som står och hailar där är jag oftast mera nyfiken får jag säga, det är min ingång, jag ser att du står och hailar, vad är det du vill säga, att mera jobba med det hands on om man kan säga så”

I och med att våldsbejakande extremistiska miljöer inte vill ha insyn i eventuell organisation eller verksamhet, kan nyfikenheten också tolkas utifrån ett sätt att bryta sociala barriärer och ta sig närmare individen. Det kan också vara ett sätt att synliggöra för den unge/unga vuxne ett negativt beteende och på det viset synliggöra att ett riskbeteende kan leda till en våldsbejakande extremistisk miljö (Herschinger m.fl., 2020).

Sammanfattningsvis kan dessa två olika förhållningssätt och arbetsmetoder på en indikerad preventionsnivå vara en reaktion på den selektiva sociala preventionsinsatsen i form av mötesplattformar. Det kan betyda att mötet med dessa unga/unga vuxna som befinner sig inom den strukturerade miljön i form av exempelvis fritidsgårdar, kan nås och mötas på det här sättet (Sarnecki, 2017; Stephens m.fl., 2019).

Risk och skyddsfaktorer

Risk och skyddsfaktorer i arbetet med unga/unga vuxna inom VBE beskrivs olika från informanternas berättelser. Å ena sidan kopplas risk och skyddsfaktorer till exempelvis våld i nära relation och missbruk, eller med att unga/unga vuxna lever i en hederskontext. Å andra sidan menar informanterna att det föreligger liknande risk och skyddsfaktorer i arbetet med unga våldsutövare och att dessa också går att koppla till VBE. Ytterligare perspektiv som lyfts fram i tidigare forskning är att risk och skyddsfaktorer är utgående från en individuell psykosocial dimension (Wimelius m.fl., 2018). Men, forskning visar också på att det kan finnas såväl socioekonomiska kontextuella yttre faktorer som kan vara en bidragande orsak till att unga/unga vuxna hamnar i VBE-miljö (Herschinger m.fl., 2020). Samtidigt kan det finnas en ökad risk med att unga/unga vuxna lever i en för dem utsatt miljö vilket polisen i sin tur benämner som utsatta områden (Westerdahl m.fl., 2020). Ytterligare visar tidigare forskning på att det kan finnas såväl individuella dragningskrafter och explicita påtryckande krafter i form av att unga/unga vuxna exempelvis inte får ett jobb eller en bostad (Johansson & Arvidson, 2016). Samtidigt visar det också att det kan vara en uppfattad missaktning i exempelvis skolmiljön och det kan vara en bidragande orsak (Mattson & Säljö, 2017). Utifrån ett indikerat preventionsteoretiskt perspektiv kopplat till kunskap förefaller det vara en dynamik mellan kunskap som socialarbetaren har inom området VBE och hur många unga/unga vuxna som socialarbetaren uppfattar befinner sig i en VBE-miljö. Tidiga insatser kopplat till indikerad preventionskunskap för att motverka våldsbejakande extremism är en viktig del i arbetet med unga/unga vuxna som är på väg in i VBE, vilket också framgår av det Informant 2 uppfattar:

[...] ”så just att rusta våra första linjens medarbetare med ännu bättre kunskaper kring... vad är det som kan vara tecken på riskfaktorer och riskbeteenden men ännu mer egentligen vad kan vi göra för så att säga minimera den typen av risker... vad finns det för insatser, metodik, när i tid ska vi gå in, det är också en viktig fråga tänker jag, generellt sett kommer ju socialtjänst oftast när det är ganska sent, när det har gått väldigt långt”

Den selektiva preventionsnivån i det här avseendet visar att det finns behov av kunskap inom socialtjänsten i arbetet med unga/unga vuxna som är på väg in i våldsbejakande extremism. Det visar också att det finns en ökning av radikaliserade unga/unga vuxna vars riskbeteenden kopplas till andra faktorer som missbruk och kriminalitet. Det är kriminellt att bedriva våld utifrån en ideologisk övertygelse som också kan kopplas till organiserad brottslighet (Rostami m.fl., 2018/4). Det finns många exempel på att individer som vuxit upp under svåra socioekonomiska förhållanden inte har tendenser att falla in i ledet av att exempelvis följa en vit maktrörelse eller en våldsbejakande vänsterextremistisk organisation etc.

[...]” jag tänker på dom exemplen där städer har haft individer som har rest... då har ju inte alltid varit innan att man har haft en ökad kriminalitet eller dylikt, det kan till och med vara så att man kanske börjat sköta skolan, man har börjat träna och bli välmående, tränar sig fysiskt, och det är ju inte de vanliga tecknen som vi brukar titta på i socialt arbete”
(Informant 4)

Citatet belyser att det inte alltid är de vedertagna riskfaktorerna som visas hos unga/unga vuxna som gör att de drar sig till en VBE-miljö (Herz, 2016). Tidiga, vanliga, tecken på kriminalitet kan kopplas samman med att en ungdom stjälar en chokladkaka i en butik, eller att denne ungdom också begår någon annan typ av normbrytande beteende. Motivet bakom agerandet kan ha flera olika anledningar, exempelvis så kan ungdomen vilja bli sedd i att denne inte mår bra, det kan å andra sidan vara ett tecken på att ungdomen i sin sociala kontext vill hävda sig och passa in (Herschinger m.fl., 2020). Samtidigt kan motivbilden vara en helt annan. Den som äger affären kan ha en annan härkomst, eller vara riskkapitalist, det kan vara så att butiken i sig är knuten till narkotikaförsäljning bland ungdomar i området som gömmer droger i hyllorna. Det kan också vara så att den lokala miljön i form av att unga/unga vuxna inte känner en samhörighet med platsen (Pisoiu m.fl., 2020).

Socialt arbete på sociala medier

Ungdomars påverkan av sociala medier och vilka konsekvenser det kan få för en radikaliseringsprocess och även för att de unga/unga vuxna kan hamna i en våldsbejakande extremistisk miljö är tydlig från tidigare forskning (Askanius, 2019). Det kan också få allvarliga samhällsomstörtande konsekvenser om en ung/ung vuxen sökt information och

radikaliserats via sociala plattformar utan att samhället har kunnat uppfatta tidiga signaler. Sociala medier kan vara ett sätt för att unga/unga vuxna kan bli rekryterade till våldsbejakande extremism även om den första intentionen inte var att söka sig till en organisation, utan mer till att stärka sina argument eller bara av nyfikenhet. Socialtjänstens arbete kring att kunna finna ingångar till unga/unga vuxna som via sociala medier söker sig till våldsbejakande extremism är begränsad. Den propaganda som också lätt kan nå ut till en större mängd människor gör också arbetet svårt att komma åt (Askanius, 2019). I samband med att unga/unga vuxna radikaliseras på nätet och sedan genomför våldshandlingar kan få ödesdigra konsekvenser (Winter m.fl., 2020). En arbetsmetod som används i att försöka belysa hur sociala medier kan användas bland unga/unga vuxna är *nätsmart*, vilket ska stärka individens sociala förmågor och förståelse.

”vi har även en nätsmart som vi har utformat nyligen som också handlar om ett antal lektionstillfällen... det är inte att vi kommer in och föreläser och levererar en massa saker som dom ska lära sig, vi eftersträvar deras reflektioner” (Informant 2)

Metoden som beskrivs i citatet används av socialarbetare i skolmiljön som en situationell preventiv insats och det visar på att internet och sociala medier är ett område som behöver belysas allt mer.

Informant 1 beskriver utifrån sin uppfattning att det behövs ett tidigt förebyggande arbete för att nå unga/unga vuxna även på sociala medier och internet. Med ett preventionsteoretiskt perspektiv i relation till internet så kan detta hamna på alla tre preventionsnivåer samtidigt (Ferrer-Werder m.fl., 2005).

”Det var ju ett ärende bland annat en kille som var fjorton år som har identifierats att vara drivande i en terrorhandling där han... satt i Tyskland och han hade intensiva kontakter med folk i Australien och terrordådet skulle genomföras i Australien... den här fjortonåringen sitter i sitt pojkrum i Tyskland och orkestrerar ett planerat terrordåd då med IS tecken i Australien, nu blev dom upptäckta och stoppade, men det är ett exempel på att det finns inga gränser här...” (Informant 1)

Vad citatet visar är att en ungdom kan sitta i sitt rum och göra attentat ute i världen. Det är svårt att komma åt krypterade chattar och andra sociala plattformar (Askanius, 2019). Det sociala arbetet i den miljön med förebyggande syfte och möjlighet till tidiga insatser kan vara begränsad beroende på hur mycket tid, kunskap och resurser som finns att tillgå på en selektiv preventionsnivå för att möta unga/unga vuxna på sociala media (Ander, 2005).

Ett gemensamt kunskapsområde som visas i studien är hur förhållandet till sociala medier kan hanteras. Från den tidigare forskningen och även från den här studiens empiri, visar det brister i hanterandet av sociala medier (Winter m.fl., 2020; Askanius, 2019). Det finns arbetsmetoder

och sätt att försöka nå unga/unga vuxna genom exempelvis ”nätsmart” som i sin tur är en metod för att kunna medvetandegöra unga/unga vuxna individer i hur de kan förhålla sig på sociala medier. Men samtidigt saknas det en insyn i vad som händer och sker och hur unga/unga vuxna blir påverkade. Även om det finns exempel på att när information gällande exempelvis hatpropaganda via sociala medier, har uppdagats av socialarbete, finns det ingen egentlig metod i att kunna hantera den uppkomna situationen. Som den enskilt största utmaningen i arbetet med att förhindra unga/unga vuxna att närma sig våldsbejakande extremism, tycks vara hur hanterandet av information samt spridandet av propaganda via bland annat sociala medier. Även hur det ska kunna hanteras på ett rättssäkert sätt. Studien visar också på en avgörande utmaning i arbetet med dessa unga/unga vuxna, är att kunskap kring dem behöver belysas.

Etiska dilemman kring arbetet med VBE

Socialarbetare kan ställas inför etiska dilemman i arbetet med unga/unga vuxna inom våldsbejakande extremistisk miljö. Banks (2016) menar att socialarbetaren arbetar med att se sin roll i sammanhanget och att rollerna förändras beroende på den sociala kontexten. Yrkesetiska förhållningssätt där den privata rollen står i relation till den professionella rollen, menar Banks (2016), kan vara en balansakt att kunna hantera i det sociala arbetet, i arbetet med att motverka våldsbejakande extremism bland unga/unga vuxna. Å ena sidan kan privata åsikter och tankar också forma hanterandet och agerandet i den sociala kontexten. Informant 6 uttrycker dennes utmaning i att möta och bemöta unga/unga vuxna och samtidigt visa på balansgången mellan det privata och det professionella:

[...] ”ett etiskt dilemma kan jag tycka är... jag befann mig ganska mycket i anarca feministiska kretsar och i vänsterkretsar... mitt kanske etiska dilemma är att jag kanske har lite i tanken större överseende med vänsterradikala åsikter än vad jag har med högerextrema åsikter, då är jag väldigt ärlig”

Samhället behöver visa vilka värden, lagar, regler och normer som råder, utifrån till exempel vad som är olagligt att säga nedvärderande, kränkande yttringar som hets mot folkgrupp (Herschinger m.fl., 2020). Ett påtagligt etiskt dilemma, vilket beskrivs av informanterna, kan vara att ge sociala insatser till unga/unga vuxna i form av ekonomi och levnadsvillkor som leder till att göra densamme starkare i sin förmåga att ta bort alla individer som vill verka inom en demokrati. Kommunen kan på en selektiv lokal nivå ge bistånd till en förening eller organisation, det finns exempelvis en styrelse, de verkar för att arbeta med folkbildning etc. Men samtidigt så kan samma organisation också utifrån detta skapa en politisk arena för att det till exempel ska införskaffas sharialagar, eller att yttrandefriheten ska inskränkas. I tillägg ska socialarbetaren också hjälpa den unga/unga vuxne som organiserat verkar för att exempelvis socialarbetaren inte ska få leva etc. En av informanterna uttrycker i linje med det vad Banks (2016) menar är en konflikt mellan det professionella och det yrkesmässiga.

[...]” ja men det finns etiska bekymmer i både att hålla sig till sin professionalitet skulle jag säga i en provokation men också, samtidigt skulle jag vilja säga att inte bli för blind eller naiv...” (Informant 2)

Det yrkesmässiga och det känslostyrda behöver vara i en balans för att kunna i ett etiskt dilemma, kopplat till den yrkesetiska rollen och de konsekvenser den rollen kan ge, leda till det Banks (2016) menar är motstridiga känslor mellan yrkesroll och personliga känslor. Samtidigt belyses en annan infallsvinkel kopplat till etiska dilemman, ett uttryck från en informant som visar på att det kan finnas tryck från chefer och samhället i stort att agera. Det finns en samhällelig vilja att kunna fånga upp unga/unga vuxna innan det leder till ett våldsdåd. En skiljelinje på den selektiva preventionsnivån är att det dels finns ett ansvar i yrkesrollen inom socialt arbete att inte missa en ungdom/ung vuxen som eventuellt kan vara i färd med att genomföra ett våldsbejakande extremistiskt dåd. Men samtidigt ställs detta i relation till den lokala samordningen och de lokala resurserna, upplevelsen av att det inte finns tillräckliga medel att nå hela vägen fram. Vilket kan förklaras med det Informant 1 beskriver i nedanstående citat:

[...] ” det är lätt för socialtjänsten och framför allt med det trycket från kanske chefer och nationellt att det finns det polisiära perspektivet kanske har fått lite för stort fokus... på nationell och regional nivå så är det ofta svårt att ha två perspektiv samtidigt, man kör ett race...”

Ett annat uttryck för ett etiskt dilemma är att det finns olika synsätt i hur och vad som ska göras för att förhindra att unga/unga vuxna söker sig till våldsbejakande extremistiska miljöer. Det framkommer från informanter etiska dilemman i det sociala arbetet. Att visa på samhällets värderingar lagar och normer är inte alltid framkomligt till unga/unga vuxna (Pisoiu m.fl., 2020). Demokratins landvinningar kan också användas för att krossa den samma. Yttrandefrihet, föreningsfrihet och tillgång till sociala medier är plattformar som kan utnyttjas av alla krafter, både för demokrati och mot demokrati. Det nödvändiga är att nå unga/unga vuxna genom att ge förutsättningar, argument och skapa tillit till samhället.

[...]” att den öppna liberala demokratin har sin svaghet i att den kan användas för att införa någonting totalitärt... ska jag egentligen prata med en sån person över huvud taget eller ska vi egentligen gräva ner dom någonstans... och jag kan erkänna att den kommer för mig också, den rösten...jag är inte mer än människa...men jag måste hela tiden hänga upp det på min profession som säger nått annat... så man måste klara av den här provokationen som det är att arbeta...” (Informant 3)

Vad informanten lyfter fram i det här citatet är å ena sidan problematiken med den yrkesetiska rollen och å andra sidan en beskrivning av socialarbetarens dubbla roller, den privata och den professionella rollen i samklang med samhället. Vilket ligger i linje med vad Banks (2016) menar är ett "etikarbete". Det vill säga att informanten belyser med detta citat vikten av en reflekterande praktiker i rollen mellan individ och samhälle vilket också är det Russel (1997) menar med social advocacy.

Sammanfattningsvis visar resultatet att de etiska dilemman som kan uppstå i arbetet med unga/unga vuxna i förhållande till VBE har flera olika dimensioner, där socialarbetaren skall beakta individens och gruppens rätt till yttrande frihet samtidigt som det kan finnas ett syfte att störta demokratin och fortsatt utöva sina åtagande utifrån socialtjänstens uppdrag. Det kan även återspeglas som ett etiskt dilemma i dels att kunna anpassa sin yrkesroll till den sociala kontexten men också att behålla ett professionellt förhållningsätt vid provokation från ungdomen. Samtidigt visar resultatet att det kan finnas motstridighet mellan yrkesrollen och de personliga känslorna som också kan påverka yrkesutövarens agerande i olika sociala kontexter.

Diskussion

Detta avsnitt kommer sammanfatta studiens resultat och diskuteras i relation till syfte och frågeställningar. Implikationer för socialt arbete och socialpedagogik lyfts fram tillsammans med en metoddiskussion i förhållande till arbetet samt förslag till vidare forskning.

Resultatdiskussion

Universell, selektiv, och indikerad prevention i relation till studiens syfte och frågeställningar, visar på att de olika preventionsnivåerna hänger samman. Tydliga riktlinjer i arbetet med våldsbejakande extremism på en universell preventionsnivå kan skapa förutsättningar även på en selektiv preventionsnivå och intensifiera arbetet med att förebygga att unga/unga vuxna inte söker sig till våldsbejakande extremism på en indikerad preventionsnivå. Studiens resultat visar att det är ett samhällsproblem och att tidiga insatser i arbetet behöver dels differentieras men samtidigt behövs det skapas en mer samstämmig analys av problemområdet. Informanternas gemensamma erfarenhet och kunskap att arbeta med unga/unga vuxnas väg in i våldsbejakande extremism behöver upptäckas tidigt för att kunna förebyggas. Detta visar att alla olika samhällsnivåer har en koppling till varandra och att hela samhällskedjan måste samverka, samt att det fortsatt finns utmaningar med att ha rätt insatser i det förebyggande arbetet, gällande området våldsbejakande extremism.

Kunskap och metoder framhålls som en avgörande faktor för att socialarbetaren ska kunna ha motståndskraft i arbetet. Studien belyser behovet av socialarbetarens kunskaper inom området.

Det krävs en allmän kunskap om hur dessa unga/unga vuxna kan radikaliseras och att den radikaliseringsprocessen kan se olika ut. Det är beroende av hur den sociala kontexten ser ut men även vilka förutsättningar den unga/unga vuxne har. På universell preventionsnivå är en kunskap och förståelse av problemområdet nödvändig samt dess betydelse för att unga/unga vuxna inte ska söka sig till våldsbejakande extremism. En ökad kunskapssamverkan visas som ett resultat att förhindra anslutning till redan etablerade extremistiska organisationer, detta kopplat till den samverkan Ferrer-Werder m.fl. (2005) beskriver utifrån ett universellt preventionsperspektiv.

Ander (2005) menar att det är viktigt med kunskap för att tidigt upptäcka tecken och attityder i arbetet med de unga/unga vuxna som är på väg in i våldbejakande extremistiska miljöer. Det visar också att kunskap om ideologier, tecken och symboler är av betydelse, exempelvis vad det kan betyda när en ungdom som gillar fotboll byter kläder och ändrar attityd. Resultatet i den här studien visar också att det behöver finnas en gemensam kunskapssyn bland socialarbetare som arbetar med dessa ungdomar. Även kunskap kring olika kulturella, sociala och psykologiska perspektiv, vilket även tidigare forskning visar. Forskningen menar att det behöver finnas en samsyn och en gemensam vilja på en selektiv preventionsnivå på lokala arenorna för att möta problemet med en ökad polarisering och rusta det lokala samhället i demokratifrågor (Herschinger m.fl., 2020; Herz, 2016; Eriksson m.fl., 2018).

Ett kunskapsområde som studien belyser är förhållandet till hur sociala medier kan hanteras. Även om det finns arbetsmetoder som exempelvis ”nätsmart”, med syfte att medvetandegöra hur unga/unga vuxna kan förhålla sig på sociala medier, saknas det metoder som ger insyn i vad unga/unga vuxna tar del av och vad som kan påverka dem på sociala medier. Det kan exempelvis vara information om hatpropaganda, och även om detta uppdagas av socialarbetaren, finns det ingen egentlig metod för att hantera den uppkomna situationen. Den enskilt största utmaningen i arbetet med att förhindra unga/unga vuxna att närma sig VBE via sociala medier, tycks vara hur det ska hanteras på ett rättssäkert sätt.

Det finns kunskap om risk och skyddsfaktorer som visar att det förebyggande arbete som görs runt dessa unga/unga vuxna inom VBE hanteras på liknande sätt som när unga/unga vuxna befinner sig inom ramen för exempelvis missbruk eller kriminalitet. Studien samt tidigare forskning belyser att det finns ett samband mellan unga/unga vuxna som befinner sig i VBE-miljöer också kan ha problem med missbruk eller andra riskfaktorer (Wennerhag, 2019). Exempel på andra riskfaktorer kan vara bostadssituation, känslan av utanförskap etc. vilket kan vara bidragande orsaker till att unga/unga vuxna söker sig till våldsbejakande extremism (Ranstorp m.fl., 2015). Men det framgår inte hur det demokratiska samtalet med de unga/unga vuxna behöver fortgå, inte heller att exempelvis: unga/unga vuxna söker sig till VBE på grund av bostadsbrist, eller ”taskig uppväxt”. Det visar på att yttre faktorer kan leda en ung/ung vuxen till en tankegång som i slutändan leder till våldshandlingar med ideologiska företecken. En utmaning kan då vara att titta närmare på de individer som finns runtomkring de unga/unga vuxna, individer som genom ideologi påverkar unga/unga vuxnas syn på värdegrund etc. Det skulle utifrån detta kunna vara rimligt att försöka skapa sociala arenor för unga/unga vuxna att

mötas på för att möta dem i deras närmiljö i ett förebyggande arbete. Det kan också vara intressant att se det utifrån ungdomarnas och de unga vuxnas perspektiv på en social arena då det faktiskt ändå är dem arbetet ska kretsa kring. Resultatet utgår ifrån synen på hur socialarbetare ser på problemområdet och i den bemärkelsen kommer inte de unga/unga vuxnas perspektiv tydligt fram. Oavsett hur den sociala närmiljön, den psykosociala situationen och olika samhällsbaserade strategier som finns, vore det också intressant att se till hur dessa unga/unga vuxna förhåller sig till sin närmiljö och att deras röst i relation till arbetet med våldsbejakande extremism kommer fram. Exempelvis: Hur ser de ungdomar som finns inom de beskrivna miljöerna på sin egen situation i relation till de unga/unga vuxna som har tagit klivet in i en våldsbejakande extremistisk miljö? Kanske denna studie inte kan nå dit i resultat, och att det inte finns tydliga kopplingar, men ändå kan det finnas all anledning att se dessa unga/unga vuxna i deras närmiljö och skapa sociala arenor i ett förebyggande syfte.

Förebyggande förutsättningar och resurser är nödvändiga för att kunna möta unga/unga vuxna utifrån det socialpedagogiska arbetet på de sociala arenorna. För att förstå den komplexitet och skiljelinje inom VBE-området behövs det en ökad medvetenhet av problemområdet (Askanius, 2019). Det framgår av empirin som i samklang med tidigare forskning menar att samhället i stort behöver skapa ökad resiliens och förmåga att kunna möta unga/unga vuxna i ett tidigt skede för att förebygga att dessa ungdomar söker sig till våldbejakande extremism (Wimelius m.fl., 2018). Socialtjänstens arbete att förebygga så unga/unga vuxna inte söker sig till våldbejakande extremism bottnar i de beslut som riksdag och regering tar kopplat till ett universellt preventionsperspektiv (Ferrer-Werder m.fl., 2005). Det efterfrågas från informanterna en ökad kunskap, utöver Socialstyrelsens (2020a) material, och samtal på demokratiska arenor för att belysa problemområdets allvar, vilket kan ha sin utgångspunkt och början redan i nationella riktlinjer.

Etiska dilemman

Det finns en enighet hos informanterna om de etiska utmaningarna i förhållande till arbetet med individer inom våldsbejakande extremistiska miljöer. I enlighet med Banks (2016) beskrivning att en professionell behöver analysera sin egen etiska insats, menar informanterna att det krävs att kritiskt reflektera den yrkesetiska rollen för att bibehålla ett professionellt bemötande och agerande. Å ena sidan i mötet med en individ som kan önska störta det demokratiska samhället och samtidigt ha samma rättigheter som andra samhällsmedlemmar, å andra sidan krävs en medvetenhet om egna värderingarnas påverkan i det professionella arbetet.

Implikationer för socialt arbete och socialpedagogik

Resultatet visar till att socialarbetare har en god förmåga att bedriva det Ander (2005) beskriver som förebyggande preventionsarbete. Men utifrån vad informanterna berättar finns det en förbättringssynpunkt som innefattar mer kunskap av det våldsbejakande extremistiska området för att förhindra unga/unga vuxna att beträda arenor inom VBE. Detta kan vara en utmaning

för socialarbetaren och det socialpedagogiska arbetet. En av informanterna beskrev raljant att det finns 270 olika metoder att hantera problemet, det kan förvisso vara kopplat till att det finns minst lika många sociala kontexter, men kan också hänvisa till problemets komplexitet. Vad studien också implicit visar är att det personliga och professionella utrymmet hos den enskilde socialarbetaren är viktigt vilket ligger i linje med vad Banks (2016) beskriver som ”etikarbete”.

Metoddiskussion

Studeins syfte var att undersöka socialarbetares uppfattningar om arbetet med våldsbejakande extremism, utan någon specifik inriktning av målgrupp inom VBE. Det finns en medvetenhet hos oss utifrån informanternas svar och deras uppfattningar, att vänsterextremistiska miljöer inte, enligt informanternas uppfattning, är ett påtagligt problem i deras närliggande yrkesutövning. Vilket kan vara i linje med den förklaring som Wennerhag (2019) ger, att efter kravallerna i Göteborg 2001 delades den autonoma vänstermiljön och gick in i andra vänsterorienterade grupperingar och sammanhang. Informanterna lyfter i denna studie också problematiken med att den påverkan som sker från extremistisk vänsterorienterade miljöer är mer inkomplexerad i legala verksamheter och också kopplade till såväl akademi som en starkare socioekonomisk bakgrund, vilket gör att socialtjänsten vid färre tillfällen möter unga/unga vuxna från de vänsterextremistiska miljöerna (Wennerhag, 2019). Detta belyser att ett förebyggande uppsökande socialpedagogiskt arbete kan vara av betydelse och att problemområdet kanske finns, men inte där informanternas yrkesutövning sker.

Resultatet hade möjligen blivit mer tydligt om vi placerade in informanternas svar utifrån deras position. Det har varit en etisk utmaning och en svårighet i framställan av resultatet att inte tydligt visa vilken position informanterna haft i sina yrkesroller. Balansgången av å ena sidan värna om konfidentialiteten av informanterna och å andra sidan tydligt visa på resultat, valde vi att visa resultaten och analysera empirin utan att skriva fram vilken position som informanterna har. En ytterligare kritik till studien är att studien har ett åldersspann på 12-25 år och svaren är inbördes inte uppdelat på exempelvis 12-18 år och 18-25 år vilket också har bidragit till en bredare tolkning av empirin.

Vidare forskning

Eftersom det framkom i studien att socialarbetare kan behöva fördjupad kunskap inom området VBE i det socialpedagogiska arbetet, skulle förslag till vidare forskning vara hur den ideologiska gemenskapen påverkar de unga och unga vuxna och hur det i sin tur påverkar socialarbetarens förebyggande arbete riktat mot VBE-miljön. Något som framkommit i denna studie och som informanterna själva uttrycker är att sociala medier är en ny arena för ungdomar och att det saknas kunskap och metoder att kunna bemöta detta i det sociala arbetet inom socialtjänstens uppdrag. Förslag på vidare forskning är: Hur kan unga/unga vuxna bemötas i VBE-miljön i förhållande till arbetet med ungdomar på internet och sociala medier? Vem skall ansvara för att arbeta socialpedagogiskt på internet och på sociala medier? Behövs det anställas socialpedagoger som ska bedriva socialpedagogiskt arbete via sociala medier? Vilka metoder finns för att förebygga att ungdomar inte beträder en våldsbejakande arena på internet?

Litteraturförteckning

- Ander, B. (2005). Att komma förtidigt - Förebyggande ungdomsarbete. i *Möten i mellanrummet- Socialt förebyggande arbete med ungdomar* (ss. 13-23). Förlagshuset Gothia.
- Askanius, T. (2019). Studying the Nordic Resistance Movement: three urgent questions for researchers of contemporary neo-Nazi and their media practices. *Media Culture & Society*, 41(6), ss. 878-888.
- Banks, S. (2016). Everyday ethics in professional life: social work as ethics work. *Ethics and Social Welfare*, ss. 35-52.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3:e uppl.). (B. Nilsson, Övers.) Stockholm: Liber AB.
- Carlsson, C., Rostami, A., Mondani, H., Sturup, J., Sarnecki, J., & Edling, C. (den 9 8 2019). A life-course analysis of engagement in violent extremist groups. *Brit. J. Criminol*, ss. 74-92.
- Center för våldsbejakande extremism. (2020). *Den autonoma miljön*. Center mot våldsbejakande extremism.
- Center mot våldsbejakande extremism. (2021). Våldsbejakande högerextrem accelerationism. *PM*. Center mot våldsbejakande extremism.
- Eriksson, E., Beckman, U., & Sager, M. (2018). *Våldsbejakande extremism -En systematisk kartläggning av insatser*. Segerstedtinstitutet Göteborgs universitet.
- Ferrer-Wreder, L., Stattin, H., Cass-Lorente, C., Tubman, J. G., & Adamson, L. (2005). *Framgångsrika preventionsprogram för barn och unga- en forskningsöversikt*. Förlagshuset Gothia .
- Fryshuset. (2021). *fryshuset.se*. Hämtat från <https://www.fryshuset.se/verksamhet/brobyggarna/> den 30 4 2021
- Herschinger, E., Bozay, K., von Drchenfels, M., Decker, O., & Joppke, C. (2020). A Threat to Open Societies? Conceptualizing the Radicalization of Society. *International Journal of Conflict and Violence*, 14, ss. 1-16.
- Herz, M. (2016). *Socialt arbete, pedagogik och arbetet mot så kallad våldsbejakande extremism- En översyn*. Segerstedtinstitutet Göteborgs Universitet.
- Hjerm, M., Lindgren, S., & Nilsson, M. (2014). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Gleerup.

- Hämäläinen, J. (2013). Vad gör pedagogiken >>social>>? -Användning av attributet >>social>> i begreppet socialpedagogik. IU. L. Eriksson, G. Nilsson, L. A, Svensson (Red.), *Gemenskaper Socialpedagogiska perspektiv* (ss. 47–63). Bokförlaget Daidalos.
- Jacobsson, K., & Sörbom, A. (2015). After a Cycle of Contention: Post- Gothenburg Strategies of Left-Libertarian Activists in Sweden. *Social Movement Studies*, ss. 713-732.
- Johansson, S., & Arvidson, M. (2016). Att bekämpa det onda eller främja det goda; Fyra verksamhetsperspektiv på individer i våldsbejakande miljöer samt preventionsarbete runt dessa. *Sociologisk forskning*, 53(4), 345-370.
- Kvale, S., & Brinkman, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.
- Liss, A. (2019). *Uppsökande socialt arbete - Fältsekreterarnas arbete och erfarenheter i Lysekils kommun*. Högskolan Väst.
- Mattson , C., & Säljö, R. (den 12 6 2017). Violent Extremism, National Security and Prevention. Institutional Discourses and their Implications for Schooling. *British Journal of Educational Studies*, ss. 109-125.
- Mondani , H., Rostrami, A., Askanius, T., Sarnecki, J., & Edling, C. (2021). *Women in violent extremism in sweden*. Institutet för framtidsstudier . Nordic Council of Ministers/Publication Unit.
- Pandemin och Våldsbejakande Extremism* (2021). [Film].
https://www.youtube.com/watch?v=-OhuXsgKn_c.
- Parker, D., & Lindekilde, L. (den 16 4 2020). Preventing Extremism with Extremists: A Double-Edged Sword? An Analysis of the Impact of Using Former Extremists in Danish Schools. *Education sciences*, ss. 1-19.
- Pisoiu, D., Zick, A., Srowig, F., Roth, V., & Sweewald, K. (2020). Factors of Individual Radicalization into Extremism, Violence and Terror - the German Contribution in a Context. *International Journal of Conflict and Violence*, ss. 1-12.
- Prahl, R. (den 3 4 2021). *altinget säkerhet*. Hämtat från altinget.se:
<https://www.altinget.se/sakerhet/artikel/nya-insatser-i-kampen-mot-vaaldsbejakande-extremism-den-29-4-2021>
- Ranstorp, M., Gustafsson, L., & Hyllengren, P. (2015). *Förebyggande av våldsbejakande extremism på lokal nivå - Exempel och lärdomar från Sverige och Europa*. Försvarshögskolan, CATS Centrum för Asymmetriska Hot- och TerrorismStudier. Stockholm: Författarna och Försvarshögskolan.
- Rostami, A., Mondani, H., Carlsson, C., Sturup, J., Sarnecki, J., & Edling, C. (2018/4). *Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige*. Institutet för framtidsstudier. Stockholm: Författarna och institutet för framtidsstudier.

- Russel , B. (1997). *Principles of social reconstruction*. Routledge .
- Salyk-Virk, M. J. (den 25 10 2018). Building Community Resilience? Community Perspectives of the Countering Violent Extremism Pilot Program in Minneapolis/St. Paul. *Studies in Conflict & Terrorism*, ss. 1011-1042.
- Sarnecki, J. (2017). *Introduktion till kriminologi*. Studentlitteratur.
- Socialstyrelsen. (2020a). Våldsbejakande extremism Ett utbildningsmaterial för socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna.
- Socialstyrelsen. (2020b). *Våldsbejakande extremism Stöd till socialtjänstens arbete med återvändare och andra personer involverade i våldsbejakande extremistiska miljöer*. Socialstyrelsen.
- SOU 2020:47. Hållbar socialtjänst - En ny socialtjänstlag.
<https://www.regeringen.se/rattsliiga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/08/sou-202047>
- Stephens, W., Sieckelink, S., & Boutellier, H. (den 2 1 2019). Preventing Violent Extremism: A Review of the Literature. *Studies in Conflict & Terrorism*, ss. 346-361.
- van Stekelenburg, J., & Klandermans , B. (2013). *The social psychology of protest*. Hämtat från<https://journals-sagepub.com.ezproxy.server.hv.se/doi/pdf/10.1177/0011392113479314> den 29 09 2020
- Wennerhag , M. (2019). *Brottsförebyggande åtgärder mot radikala vänsterrörelser – effekter och erfarenheter*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap .
- Westerdahl, S., Nilvall, K., Hallin, P.-O., & Gerell, M. (2020). *Att vända utvecklingen: från utsatta områden till trygghet och delaktighet* (1:a uppl.). (M. Gerell, Red.) Malmö: Malmö Universitet.
- Wimelius, M. E., Eriksson, M., Kinsman, J., Strandh, V., & Ghazinour, M. (den 5 11 2018). What is Local Resilience Against Radicalization and How can it be Promoted? A Multidisciplinary Literature Review. *Studies in Conflict & Terrorism*, 1(1), 18.
- Winter, C., Neumann, P., Meleagrou-Hitchens, A., Ranstorp, M., Vidino, L., & Fürst, J. (2020). Online Extremism: Research Trends in Internet Activism, Radicalization, and Counter-Strategies . *International Journal of Conflict and Violence* , 14, ss. 1-20.

Bilaga 1

Intervjufrågor:

- Vilka arbetsmetoder används i arbetet med individer som är inom eller på väg in i våldbejakande extremism? (ungdomar/ unga vuxna som uttrycker extrema åsikter, utför handlingar som kan handla om djurrättsaktivism, islamism, högerextremism och vänsterextremism, etc.)?

- Hur uppmärksammar din verksamhet/ du, ungdomarna/unga vuxna?
- Hur ser det förebyggande arbetet ut?
- Hur upplever du att ditt arbete med ungdomarna/unga vuxna inom våldbejakande extremism fungerar, vilka utmaningar finns det?

- Vilka kunskaper behövs i arbetet med våldbejakande extremism?

- Vilka bakomliggande faktorer tror du finns för att en ung/ung vuxen hamnar i en våldbejakande extremistisk miljö?
- Vilken påverkan tror du att sociala medier har för att ungdomar/unga vuxna själv-radikaliseras?
- Vilken kunskap tror du krävs för att arbeta med dessa unga/unga vuxna?
- Tror du att det behövs mer kunskap inom området?

- Behövs det förändringar i samhället för att underlätta socialarbetarens roll i arbetet med individer inom våldbejakande extremism?

- Vad tänker du att samhället kan göra för att förhindra att unga/ unga vuxna går med i våldbejakande extremistiska miljöer?
- Hur upplever du att arbetet med våldbejakande extremister och den professionella rollen fungerar, vilka etiska dilemman kan uppstå?

Bilaga 2

Informationsbrev

Hej!

Vi är två studenter som studerar på Socialpedagogiska programmet vid Högskolan Väst i Trollhättan. Vi ska genomföra ett examensarbete där vi gör en studie om socialt arbete med individer inom ramen för våldsbejakande extremism. (Individerna vi avser är, ungdomar/ unga vuxna som uttrycker extrema åsikter, utför handlingar som kan handla om djurrättsaktivism, islamism, högerextremism och vänsterextremism, etc.)?

Vårt syfte med studien är att se vilka arbetsmetoder som används och vilka utmaningar som socialarbetarna möter i sitt arbete. Vilken kunskap behövs (både strategisk och praktisk) i arbetet med individer inom eller på väg in i våldbejakande extremism samt hur socialtjänsten arbetar förebyggande och vilka bakomliggande faktorer som kan påverka att individen hamnar i våldsbejakande extremism.

Vi vill intervjua dig, som har kunskap, utbildning och erfarenheter som är värdefulla för oss i detta examensarbete.

Vi beräknar att intervjun kommer vara mellan 40–60 minuter.

Intervjun kommer att spelas in.

Vi följer vetenskapsrådets föreskrifter om de etiska principerna.

Den information som du delger oss kommer att behandlas konfidentiellt och efter studien är klar så kommer all information att raderas. Resultatet kommer enbart att nyttjas till detta forskningsändamål. Dina personuppgifter kommer enbart vara kända av oss som genomför studien och andra kommer inte att kunna tolka, se eller förstå vart informationen kommer ifrån.

Medverkan är självklart frivillig och du kan när som helst avsluta ditt deltagande under intervjun.

Genom att delta i intervjun, ger du samtycke till att intervjumaterialet kommer användas i detta examensarbete.

Vi skickar med de frågor som ingår i intervjun så du har möjlighet att ta del av dem.

Med vänlig hälsning

Anders Hybbinette anders.hybbinette@student.hv.se Mobil: 0707–xxxxxx

Sandra Andersson sandra.andersson7@student.hv.se Mobil: 0702–xxxxxx

Handledare:

Anette Bolin anette.bolin@hv.se